Sþ.

45. Fjárfestingar- og lánsfjáráætlun

fyrir árið 1982.

(Lögð fyrir Alþingi á 104. löggjafarþingi 21. október 1981.)

I

Inngangur

Allt frá því að undirbúningsvinna við gerð fjárlagafrumvarps ársins 1982 hófst á s. l. vori hefur verið lögð á það rík áhersla af hálfu fjármálaráðherra, að samtímis væri unnið að fjárfestingar- og lánsfjáráætlun þess árs, þannig að ákvarðanir ríkisstjórnar um báða þessa mikilvægu þætti efnahagsmálastefnunnar yrðu teknar samtímis. Sem kunnugt er hefur verið á því nokkur misbrestur á síðari árum, að slíkri samræmingu í stefnumótun yrði við komið, þar sem fjárfestingar- og lánsfjáráætlun hefur jafnan verið töluvert síðbúnari en fjárlagafrumvarpið og jafnvel ekki verið afgreidd fyrr en nokkuð var liðið á gildisárið. Þetta hefur af augljósum ástæðum haft mjög raskandi áhrif á framkvæmdir. Að þessu sinni hefur, eins og fyrr greinir, verið unnið jafnhliða að gerð fjárlagafrumvarps og fjárfestingar- og lánsfjáráætlunar og því tekist að leggja lánsfjáráætlunina fram í kjölfar fjárlagafrumvarpsins. Með þessu er bætt úr fyrri vanköntum jafnframt því sem forsendur almennrar hagstjórnar eru bættar að mun.

Þessi breytta tímasetning verður til þess að gera má ráð fyrir að áætlunin kunni að taka einhverjum breytingum fyrir endanlega afgreiðslu í ljósi breyttra aðstæðna. Hvort tveggja er, að undir lok ársins verða ýmsar reikningslegar stærðir varðandi niðurstöðu líðandi árs orðnar ljósari en við gerð áætlunarinnar, og á hinn bóginn verður ekki loku fyrir það skotið að einhverjar af meginforsendum þjóðhagsáætlunar, er máli skipta fyrir bæði lánsfjáráætlunina og fjárlög, taki breytingum fram að afgreiðslu mála á þingi.

Stærsta viðfangsefnið í lánsfjármálum Íslendinga á næstu árum er að auka innlendan sparnað og lánsfjáröflun. Verðbólguþróun undanfarinna áratuga hefur skert svo eiginfjárstöðu banka og hvers konar sjóða sem veitt hafa lán, að þjóðin hefur orðið að treysta fyrst og fremst á erlendar lántökur við eflingu skipastóls, byggingu orkuvera og raunar til hvers konar meiriháttar atvinnu- og orkuframkvæmda. Erlendar skuldir þjóðarbúsins eru því miklar, og ljóst er að þær eiga eftir að aukast enn á næstu árum vegna fyrirhugaðra stórframkvæmda í orku- og iðnaðarmálum. Því ber brýna nauðsyn til að auka lánsfjáröflun innanlands til sameiginlegra þarfa landsmanna eins og framast er unnt, og er gert ráð fyrir því í lánsfjáráætlun ársins 1982 að ákveðin skref verði stigin í þá átt.

Þar sem fjárfestingar- og lánsfjáráætlunin er þetta tímanlega á ferðinni hefur þótt eðlilegt að stytta verulega tvo kafla hennar, annan er lýtur að þjóðhagsáætlun, sem fjallað er um í stefnuræðu forsætisráðherra, og hinn um einstakar opinberar framkvæmdir, en ítarlega greinargerð þar að lútandi er að finna í fjárlagafrumvarpi. Að öðru leyti er efnisskipan svipuð og í síðustu áætlun. Sömu aðilar og fyrr hafa annast undirbúningsvinnu, þ. e. fjárlaga- og hagsýslustofnun, Þjóðhagsstofnun, Seðlabanki Íslands og Framkvæmdastofnun ríkisins.

II

Þjóðhagsleg markmið og þjóðhagshorfur

Fjárfestingar- og lánsfjáráætlun fyrir árið 1982 er reist á þeim markmiðum í efnahagsmálum, sem sett eru fram í þjóðhagsáætlun fyrir árið 1982 og eru hin helstu þessi:

Næg og örugg atvinna,
frekari hjöðnun verðbólgu, og
jafnvægi í viðskiptum við önnur lönd.

Þessum, svo og öðrum markmiðum efnahagsstefnunnar, er nánar lýst í þjóðhagsáætlun svo og þeim aðgerðum sem nauðsynlegar eru til þess að þeim verði náð. Fjárfestingar- og lánsfjáráætlunin er veigamikill þáttur efnahagsstefnunnar og í þessari skýrslu er gerð ítarleg grein fyrir einstökum atriðum fjárfestingar- og lánamála.

Þjóðhagsforsendur áætlunarinnar eru í aðalatriðum hinar sömu og forsendur fjárlagafrumvarpsins og nánar er lýst í þjóðhagsáætlun. Nú eru horfur á að þjóðarframleiðsla aukist um 1—1 ½% á þessu ári og þjóðartekjur um 2%, þar sem viðskiptakjör hafa farið batnandi. Þetta er betri útkoma en gert var ráð fyrir í fjárfestingar- og lánsfjáráætlun ársins, fyrst og fremst vegna þess að afli verður meiri en þar var reiknað með og hækkun á gengi Bandaríkjadollars gagnvart Evrópumyntum bætir viðskiptakjörin, að minnsta kosti um sinn. Þar sem þjóðarútgjöld og innflutningur virðast ekki að marki víkja frá því sem spáð var fyrr á árinu gæti útflutningsaukning og viðskiptakjarabati skilað sér í talsvert minni viðskiptahalla en búist var við. Atvinnuástand hefur almennt verið gott, þótt erfiðleika hafi orðið vart á einstökum stöðum og í einstökum atvinnugreinum. Hins vegar virðist skortur á vinnuafli í sumum greinum, og yfir sumarmánuðina hefur líklega verið umframeftirspurn eftir vinnuafli til verklegra framkvæmda. Að einhverju leyti stafar það af því, að framkvæmdaáætlanir hafa verið síðbúnar og framkvæmdir því ekki hafist fyrr en komið var fram á sumar. Með því að afgreiða allar mikilvægustu ákvarðanir í fjárfestingar- og lánamálum um leið og fjárlög fyrir áramót gefst betri tími en verið hefur til þess að undirbúa framkvæmdir og þær ættu því að geta dreifst betur á árið en verið hefur. Verðlagsþróunin hefur í aðalatriðum orðið eins og að var stefnt í efnahagsáætlun ríkisstjórnarinnar um áramótin s. l. og líkur á að verðlag hækki um 40% frá upphafi til loka árs en um 50% að meðaltali milli áranna 1980 og 1981.

Á næsta ári er ekki unnt að gera ráð fyrir umtalsverðri aukningu á sjávarafla frá því sem verið hefur á þessu ári. Þá ættu hins vegar álverksmiðjan og járnblendiverksmiðjan að geta starfað með fullum afköstum, og með lítilsháttar aukningu sjávarafurðaframleiðslunnar ætti útflutningsframleiðsla því að geta aukist um nálægt 4%. Að því er viðskiptakjör varðar eru nú frekar líkur á að þau gætu versnað heldur á ný á næsta ári. Ekki er við því að búast að gengi dollars gagnvart Evrópumyntum styrkist umfram það sem orðið er, en hætt er við að gengishækkun dollars hafi smám saman áhrif á markaðsverð afurða í viðskiptum við Evrópulönd þegar samið er um verð í dollurum. Hækkun útflutningsverðs gæti því orðið tiltölulega lítil á næsta ári, þegar á heildina er litið, en gera verður ráð fyrir áframhaldandi hækkun innflutningsverðs. Á þessum forsendum um útflutningsframleiðslu og viðskiptakjör eru þjóðarútgjöldum settar þröngar skorður á næsta ári, ef ná á því markmiði að jafnvægi verði í utanríkisviðskiptum. Samkvæmt fjárfestingarspánni dregst fjármunamyndun saman á næsta ári. Þróun einkaneyslu er um margt óráðin, en í þjóðhagsáætlun er gert ráð fyrir lítilsháttar aukningu. Með þessu yrðu þjóðarútgjöld nokkurn veginn óbreytt frá því sem er á þessu ári. Innflutningur vöru og þjónustu ætti samkvæmt þessu að aukast minna en útflutningur og þannig yrði náð hallalausum utanríkisviðskiptum. Þjóðarframleiðslan gæti þá vaxið um 1% en aukning þjóðartekna yrði þó minni, ef viðskiptakjör versna, eða um ½%.

Verðlagsforsendur fjárfestingar- og lánsfjáráætlunar eru hinar sömu og forsendur fjárlagafrumvarps, enda svo margvísleg tengsl á milli þessara áætlana að óhjákvæmilegt er að hvort tveggja sé á sama verðlagi. Þannig er miðað við að verðlag hækki um 33% milli áranna 1981 og 1982.

III

Fjárfesting

Heildarfjárfesting

Í fjárfestingar- og lánsfjáráætlun fyrir árið 1981, sem lögð var fram á Alþingi í mars síðastliðnum, var gert ráð fyrir að fjármunamyndunin í heild drægist saman um 4,1% frá fyrra ári. Endurskoðuð spá sýnir svipaðan samdrátt í heild, eða 4%, þótt nokkrar breytingar verði á einstökum liðum frá því sem gert var ráð fyrir í fjárfestingaráætlun ársins. Í fjárfestingar- og lánsfjáráætlun 1981 var gert ráð fyrir að fjárfesting atvinnufyrirtækja yrði 12,6% minni en í fyrra, en samdrátturinn er nú talinn verða um 8% frá fyrra ári. Þá var í ársbyrjun reiknað með svipuðum íbúðabyggingum í ár og í fyrra, en nú eru hins vegar taldar horfur á 5% samdrætti. Loks er nú búist við heldur minni aukningu í opinberum framkvæmdum en í fjárfestingaráætlun í ársbyrjun. Fjárfestingar- og lánsfjáráætlun fyrir árið 1981 var sett fram á sömu verðlagsforsendum og beitt var í fjárlögum, þ. e. 42% meðalhækkun milli áranna 1980 og 1981. Nú er hins vegar talið að verðlag fjármunamyndunarinnar hækki að meðaltali um 48% á árinu. Sem hlutfall af þjóðarframleiðslu er fjárfestingin nú áætluð 25—26% af þjóðarframleiðslu og er það heldur lægra hlutfall en gert var ráð fyrir í lánsfjáráætlun.

Fjármunamyndun 1981—1982

	Verðlag hvors árs í m.kr.			Magnbreytingar frá fyrra ári, %		
	Lánsfjár-áætlun 1981	Spá 1981	Lánsfjár-áætlun 1982	Lánsfjár-áætlun 1981	Spá 1981	Lánsfjár-áætlun 1982
1. Atvinnuvegir	1 836	2 000	2 419	-12,6	-8,1	-9,1
2. Íbúðarhús	1 036	1 062	1 412	0,0	-5,0	0,0
3. Opinberar framkvæmdir	2 010	2 062	2 512	2,8	1,2	-6,1
þ. a. orkuframkvæmdir	(1 065)	(1 081)	(1 157)	0,0	0,0	-15,4
4. Samtals	4 882	5 124	6 406	-4.1	-4,0	-6,0
5. Fjárfesting sem hlutfall af þjóðarframleiðslu	26,0%	25,5%	23,7%			

Á árinu 1982 er fjármunamyndunin í heild talin dragast saman um 6,0% frá fyrra ári og verða nær 24% af þjóðarframleiðslu. Verðlagsforsendur fjárfestingaráætlunarinnar eru hinar sömu og í fjárlagafrumvarpi, þ. e. 33% meðalhækkun verðlags milli áranna 1981 og 1982. Fjárfesting atvinnufyrirtækja er talin munu dragast saman um 9,1% frá fyrra ári, áætlað er að opinberar framkvæmdir minnki um 6,1%, en að íbúðabyggingar haldist óbreyttar eftir fjögurra ára stöðnun og samdrátt. Séu hreinsitæki álverksmiðjunnar undanskilin, en uppsetningu þeirra lýkur um næstu áramót, verður samdrátturinn í fjárfestingu atvinnufyrirtækja 2,8% og samdrátturinn í heildarfjárfestingunni 3,6%.

Atvinnuvegirnir

Fjárfestingaráætlunin er hvað atvinnufyrirtæki varðar að hluta reist á vitneskju um framkvæmdaáform og verk- og kaupsamninga fyrirtækja svo og á spám um framvindu

fjárfestingar í einstökum atvinnugreinum. Í landbúnaði hefur fjárfesting farið minnkandi undanfarin tvö ár og er enn gert ráð fyrir nokkrum samdrætti á þessu ári. Samkvæmt spánni fyrir árið 1981 verður landbúnaðarfjárfesting svipuð og á árinu 1971 en um fimmtungi minni en hún var að meðaltali árin 1972—1980. Þessi samdráttur á meðal annars rætur að rekja til þeirrar stefnu, sem fylgt hefur verið í landbúnaði að undanförnu, að draga úr framleiðslu búfjárafurða. Í áætlun fyrir árið 1982 er gert ráð fyrir að þessara áhrifa gæti enn og fjárfestingin verði um 5% minni en á þessu ári. Fjárfesting í fiskiskipum hefur verið mjög sveiflukennd síðasta áratuginn en frá árinu 1978 hefur hún þó haldist allstöðug. Í fjárfestingar- og lánsfjáráætlun ársins 1981 var gert ráð fyrir um 10% samdrætti þessarar fjárfestingar en nú eru hins vegar horfur á nær 10% aukningu. Þessi breyting stafar af innflutningi fiskiskipa og endurbótum skipa erlendis umfram það sem áformað var í byrjun ársins. Öll aukningin frá fyrra ári kemur fram í endurbótum skipa erlendis, en þær voru með mesta móti. Í ár er gert ráð fyrir að einn nýr skuttogari verði keyptur til landsins og sjö notuð fiskiskip. Innlend skipasmíði verður að líkindum svipuð og í fyrra og virðast skipasmíðastöðvarnar nú starfa með nær fullum afköstum. Í fjárfestingaráætlun fyrir næsta ár er gert ráð fyrir minni innflutningi en í ár og reiknað með tveimur togurum. Auk þess er áætlað að minna verði um endurbætur á eldri skipum erlendis en á þessu ári. Innlend skipasmíði er loks talin verða svipuð og á þessu ári. Í heild er fjárfesting í fiskiskipum áætluð dragast saman um 7—8% á árinu 1982. Fjárfesting fiskvinnslufyrirtækja er talin aukast um 5% á þessu ári og er það óbreytt frá fjárfestingaráætlun ársins. Þessi fjárfesting verður þá með því mesta sem verið hefur á síðustu árum. Í áætlun fyrir árið 1982 er gert ráð fyrir að fjárfesting í fiskvinnslu dragist heldur saman.

Framkvæmdum við uppsetningu hreinsibúnaðar við álverksmiðjuna lýkur á þessu ári. Engar framkvæmdir hafa ennþá verið ákveðnar við verksmiðjuna á næsta ári. Framkvæmdum við járnblendiverksmiðjuna er nú að mestu lokið. Fjárfesting í iðnaði öðrum en þeim, sem áður hefur verið talinn, hefur farið vaxandi undanfarin ár. Í fjárfestingar- og lánsfjáráætlun þessa árs voru taldar horfur á um fimmtungsaukningu á árinu en líklegt sýnist að einungis verði um litla aukningu að ræða eða um 3%. Þessi breyting stafar að mestu af því að framkvæmdir við áburðarverksmiðjuna verða minni á þessu ári en reiknað var með í fjárfestingaráætlun ársins en aftur á móti þeim mun meiri á árinu 1982. Heildaraukningu fjárfestingar í þessari atvinnugrein má hins vegar rekja til stækkunar áburðarverksmiðjunnar en talið er að samdráttur verði í annarri iðnaðarfjárfestingu. Í áætlun fyrir árið 1982 er gert ráð fyrir 10% aukningu þessarar fjárfestingar. Áætlað er að stækkun áburðarverksmiðjunnar ljúki að mestu á árinu, en að öðru leyti er meðal annars höfð hliðsjón af hugsanlegum framkvæmdum við nýiðnaðarfyrirtæki þau, sem heimildarlög voru sett um á síðastliðnu vori. Framkvæmdafyrirætlanir eru hins vegar afar óráðnar í þessari grein.

Í fjárfestingaráætlun þessa árs var búist við um 45% samdrætti í kaupum flutningatækja en nú eru horfur á minni samdrætti eða um 20%. Þessi breyting stafar af skipakaupum Eimskipafélags Íslands, sem ekki var reiknað með í ársbyrjun. Samdrátturinn í þessari tegund fjárfestingar í heild stafar hins vegar af mun minni flugvélakaupum en í fyrra auk þess sem dregið hefur úr kaupum atvinnubifreiða, sem voru með mesta móti í fyrra. Í áætlun ársins 1982 er ekki reiknað með neinum meiriháttar kaupum á flugvélum og hvað skipakaup varðar er m. a. gert ráð fyrir kaupum á notuðu skipi fyrir Skipaútgerð ríkisins. Þá er reiknað með að innflutningur atvinnubifreiða verði heldur minni en á þessu ári. Samtals er þannig áætlað að innflutningur flutningatækja dragist saman um 6% á árinu 1982. Mikil aukning var í fjárfestingu í ýmsum vélum og tækjum á árinu 1980 og í ár er spáð um 15% samdrætti en 5% samdrætti á árinu 1982.

Íbúðabyggingar

Er fjárfestingar- og lánsfjáráætlun ársins 1981 var sett fram var talið að smíði íbúðarhúsa hefði dregist saman um 5% á árinu 1980, en þessi áætlun var óviss þar sem byggingarskýrslur lágu þá ekki fyrir. Jafnframt var þá áætlað að íbúðabyggingar héldust svipaðar í ár og í fyrra. Var þá til þess litið að áformað var að útlán opinbera íbúðalánakerfisins yrðu aukin verulega, en á hinn bóginn fælist þessi aukning að talsverðu leyti í útlánum til verkamannabústaða en þau nema miklum mun hærra hlutfalli af byggingarkostnaði en hin almennu íbúðalán. Auk þess var óvíst að hve miklu leyti yrði unnt að byrja á smíði nýrra félagslegra bygginga á árinu. Á móti útlánaaukningunni vó ennfremur að því talið var, að tekjuþróun einstaklinga benti fremur til samdráttar en aukningar í íbúðabyggingum auk þess sem samdráttar hefði gætt í byrjunum á árunum 1979 og 1980.

Byggingarskýrslur ársins 1980 eru enn ófullkomnar. Þær sýna þó, að á því ári hefur naumast orðið um samdrátt að ræða og er nú áætlað að smíði íbúðarhúsa hafi reynst svipuð árin 1979 og 1980. Þessi breyting á áætlun stafar mest af því að meira reyndist byggt í Reykjavík en áætlað hafði verið, einkum af stórum íbúðum í einbýlis- og raðhúsum. Þessi niðurstaða gefur ein sér ástæðu til að ætla að íbúðabyggingarnar 1981 verði minni en í fyrra, auk þess sem í henni felst að fyrirliggjandi verkefni við smíði íbúðarhúsa hafi verið minni í ársbyrjun en þá var ætlað. Þá þykir nú sýnt að byrjunum hafi fækkað á árinu 1980 og margt bendir til að þeim fækki í ár auk þess sem upplýsingar Húsnæðisstofnunar um lánsumsóknir benda til að mun færri íbúðir hafi verið gerðar fokheldar undanfarin tvö misseri en árið áður. Af þessum sökum er nú gert ráð fyrir að íbúðabyggingar dragist saman á þessu ári, e. t. v. um 5% að því er Þjóðhagsstofnun áætlar.

Í fjárfestingaráætlun ársins 1982 er gert ráð fyrir svipuðum íbúðabyggingum og á þessu ári. Sýnt er að íbúðabyggingar hafa minnkað undanfarin ár og einkum hefur dregið úr byrjunum. Verkefni í ársbyrjun 1982 verða því minni en við upphaf þessa árs nema hvað varðar verkamannabústaði og aðrar félagslegar byggingar, sem munu aukast verulega. Heildarútlán peningakerfisins til íbúðakaupa og íbúðabygginga hafa aukist töluvert að undanförnu. Í lánsfjáráætlun er gert ráð fyrir að útlánageta Byggingarsjóðs verkamanna verði stóraukin á næsta ári eftir mikla aukningu í ár. Útlán Byggingarsjóðs ríkisins dragast á hinn bóginn saman í ár og á næsta ári, vegna minni eftirspurnar eftir lánum, en í heild er áætlað að útlán sjóðanna tveggja aukist að raungildi um 8% á þessu ári og 18% á næsta ári. Með hliðsjón af þessu og þar sem reiknað er með að vaxandi umsvif við smíði verkamannabústaða og aðrar félagslegar byggingar vegi upp hugsanlegan samdrátt í smíði annarra íbúða á árinu 1982 er gert ráð fyrir að í heild verði íbúðabyggingar svipaðar að vöxtum og á þessu ári.

Opinberar framkvæmdir

Í spánni fyrir árið 1981 er sem fyrr segir gert ráð fyrir að opinberar framkvæmdir aukist um rösklega 1% frá fyrra ári. Þessi spá og einstakir liðir hennar fela í sér fremur litlar breytingar frá fjárfestingaráætlun ársins. Í áætlun fyrir árið 1982 er gert ráð fyrir, að opinberar framkvæmdir dragist saman um 6%, og stafar það fyrst og fremst af því að nú er að ljúka ýmsum stórum verkáföngum í orkuframkvæmdum, einkum við Hrauneyjafossvirkjun og Hitaveitu Suðurnesja, Hitaveitu Borgarfjarðar og Hitaveitu Akureyrar. Af þessum sökum er áætlað að raforkuframkvæmdir dragist saman um 8½% á árinu 1982 og hitaveituframkvæmdir um 32%. Samkvæmt þessum áætlunum yrðu orkuframkvæmdir um 46% af heildarframkvæmdum hins opinbera á árinu 1982 en verða að líkindum um 52—53% í ár og urðu um 47—48% á árinu 1980. Um raforkuframkvæmdir 1982 má helst nefna að áætlað er að framkvæmdir Landsvirkjunar verði um þriðjungi minni en á þessu ári og auk Hrauneyjafossvirkjunar, sem lokið verður við að mestu á næsta ári, verði á vegum fyrirtækisins unnið við Kvíslaveitu og stækkun Þórisvatnsmiðlunar. Aðrar raforkuframkvæmdir eru taldar

verða töluvert meiri en í ár, einkum vegna umfangsmikils undirbúnings nýrra virkjana og aukinna framkvæmda við byggðalínur. Víða verður unnið að hitaveituframkvæmdum á árinu 1982 og eru mestar framkvæmdir áætlaðar á vegum Hitaveitu Reykjavíkur og Hitaveitu Akureyrar. Fjárfesting í samgöngumannvirkjum er áætluð aukast um 3% á árinu 1982 eftir lítilsháttar samdrátt á þessu ári. Útgjöld til vegagerðar og brúarsmíði eru áætluð aukast um 2% að raungildi, en að öðru leyti er miðað við að framkvæmdir við flugvelli, hafnir og vita svo og gatna- og holræsagerð sveitarfélaga haldist að mestu óbreyttar frá fyrra ári. Framkvæmdir Pósts og síma og Ríkisútvarpsins falla undir þennan lið; hjá Pósti og síma mun mest fara fyrir framkvæmdum við sjálfvirkan síma í sveitum en hjá Ríkisútvarpinu verður unnið við smíði útvarpshúss. Framkvæmdir við byggingar hins opinbera, en hér er einkum um skóla og sjúkrahús að ræða, hafa s. l. tíu ár verið mjög svipaðar að vöxtum á ári hverju. Þær drógust þó heldur saman á árunum 1978 og 1979, en jukust á árinu 1980 og munu aukast enn á þessu ári. Í fjárfestingaráætlun er gert ráð fyrir að þessi byggingarstarfsemi aukist um 6,8% á árinu 1982.

Um opinberar framkvæmdir, sem ætlað er að fjármagna með lántökum, er nánar fjallað í sérstökum kafla. Þá vísast til taflna 1—3 um fjármunamyndun í töfluviðauka þar sem fjárfestingaráætlunin 1982 er sýnd í nánari sundurliðun og í samanburði við framvinduna undangengin tvö ár.

Fjárfesting og atvinnuhorfur

Í fjárfestingaráætluninni fyrir árið 1982, sem hér hefur verið rakin, felst um 5% samdráttur í byggingarstarfsemi og mannvirkjagerð eftir um 1—2% samdrátt á þessu ári og 4—5% aukningu á árinu 1980. Byggingarstarfsemi og mannvirkjagerð jókst mjög ört framan af síðasta áratug en staðnaði síðan eftir miðjan áratuginn. Umsvif í þessari grein hafa orðið mest árin 1977 og 1978 og á árinu 1980. Atvinna í byggingarstarfsemi jókst mjög með örum vexti þessarar starfsemi á árunum 1971 til 1974 en síðan hægði á aukningunni og atvinnan — mæld í ársmönnum út frá gögnum um slysatryggðar vinnuvikur — dróst heldur saman árin 1977 og 1978, en það eru síðustu tvö árin sem þessar mælingar ná enn til. Athyglisvert er, að atvinna í byggingarstarfsemi og mannvirkjagerð hefur aukist mun minna á síðastliðnum áratug en nemur vexti starfseminnar sjálfrar. Ætla má, að auknum framkvæmdum umfram aukningu á fjölda fólks í vinnu við þær hafi verið mætt með hvoru tveggja, auknum afköstum, m. a. af völdum aukinnar vélvæðingar, og auknum vinnutíma. Breytingar á umsvifum eru því ekki lengur beinn mælikvarði á breytingar í atvinnu.

Á þessu ári hefur atvinnuástand í byggingarstarfsemi verið nokkuð breytilegt, eins og raunar svo oft áður. Framan af ári voru umsvif í þessari grein víða með minna móti og á stöku stað gætti nokkurs atvinnuleysis, einkum á Akureyri, en þar dró mjög úr byggingarstarfsemi eftir mikla þenslu undanfarin ár. Á hinn bóginn urðu umsvif með mesta móti yfir sumarmánuðina þannig að í stað slaka á vinnumarkaði virðist fremur hafa gætt töluverðrar spennu. Þessi framvinda á meðal annars rætur að rekja til þess, að ýmsar framkvæmdaáætlanir, meðal annars hjá hinu opinbera, urðu síðbúnar, og óvissu gætti framan af ári um einstök verkefni og fjármögnun framkvæmda. Ekki síst af þessum sökum er brýnt að ákvarðanir um framkvæmdir og fjármögnun þeirra séu teknar tímanlega, eins og að er stefnt með fjárfestingar- og lánsfjáráætlun fyrir árið 1982.

Hvað varðar atvinnuhorfur á árinu 1982 verður að hafa í huga að sá samdráttur, sem gert er ráð fyrir að verði í byggingarstarfsemi og mannvirkjagerð, stafar allur af minni orkuframkvæmdum, sem hafa verið mjög sveiflukenndar undanfarin ár, en húsbyggingar eru áætlaðar svipaðar og á árinu 1981. Vinnuafl í orkuframkvæmdum er hins vegar mun minna en í húsbyggingum, ef miðað er við framkvæmdafjárhæð, og áhrifin á atvinnu verða því minni en ella. Fjárfestingarspáin felur í sér að fjármunamyndun verði nær 24% af þjóðarframleiðslu á árinu 1982, og er þetta aðeins lægra hlutfall en verið hefur síðasta áratuginn.

IV

Fjármögnun

Í þessum kafla verður reynt að gera grein fyrir fjármögnun fjárfestingarinnar eftir leiðum lánsfjármarkaðarins og þar með að tengja saman þau áform, sem fjárfestingar- og lánsfjáráætlunin felur í sér um þá tvo meginþætti, er hún dregur nafn af. Æskilegt væri að gera þessa greiningu fyllri með samstilltu yfirliti fjármögnunar af eigin fé, opinberum framlögum og lánsfé. Þessa er þó enginn kostur með svo knöppum undirbúningstíma sem nú veitist til áætlunarverksins, enda ekki heldur fyrir hendi marktækt yfirlit um liðinn tíma til samanburðar. Hér verður því fjallað um lánsfjármögnun í nánari atriðum, en um aðra fjármögnun aðeins sem afgangsstærð.

Opinber öflun og ráðstöfun lánsfjár

Vandi opinberrar lánsfjáröflunar er mjög áþekkur því sem er á árinu 1981. Innlendur sparnaður hefur eflst mjög, og er þess að vænta að sú þróun haldi áfram. Aukningin hefur að mestu leyti komið fram innan bankakerfisins, auk drýgri endurgreiðslna lána til fjárfestingarlánasjóða og lífeyrissjóða með verðtryggingu lánanna. Nokkurn tíma tekur að afla reynslu um það, í hverjum mæli þessir aðilar geta lagt fram fé til sameiginlegra þarfa umfram eigin útlán, svo og að finna og þróa þær fjáröflunarleiðir sem best henta. Fram til þessa hefur einkum verið treyst á samninga við bankastofnanir og lífeyrissjóði, innan ramma almennrar lagaskyldu hinna síðarnefndu til verðbréfakaupa.

Útgáfa nýrra spariskírteina er áætluð með hliðsjón af verðlags- og tekjuþróun og styðst auk þess við allmikla innlausn eldri bréfa sem skipt kann að verða í talsverðum mæli fyrir ný. Innheimta spariskírteinafjár umfram innlausn er reikningsleg áætlun, reist á ákvæðum lána og skírteina. Verðbréfakaup bankakerfisins eru áætluð að mestu eftir ákvæðum samkomulags við þessa aðila, en það felur í sér að viðskiptabankar láni 4% innlánaaukningar til Framkvæmdasjóðs og 3% til ríkissjóðs, en sparisjóðir 6% til ríkissjóðs.

Um áætlun fjármagns frá lífeyrissjóðum gegnir öðru máli. Hin geysimikla aukning lánveitinga á vegum Byggingarsjóðs verkamanna til íbúðabygginga á félagslegum grundvelli gerir óhjákvæmilegt að leita fast eftir aukinni innlendri fjármögnun til þeirra. Hafa má hliðsjón af því, að hátt lánshlutfall sjóðsins mun létta á lánsþörf frá lífeyrissjóðunum beint til félaga sinna. Er því áformað að leita eftir hækkun lánshlutfalls lífeyrissjóðanna til opinberra þarfa, úr 40% ráðstöfunarfjár, svo sem nú er lögskylt, upp í 45%. Af þessu fé munu Framkvæmdasjóður og ríkissjóður halda hlutfalli sínu óskertu frá áætlun um 1981, en mestöll aukningin mun koma í hlut Byggingarsjóðs verkamanna. Alls er lánsfé frá lífeyrissjóðunum áætlað 531 m. kr., þar af 476 m. kr. til fjárfestingarlánasjóða og 55 m. kr. til ríkissjóðs, og er þetta ríflega helmingur innlendrar lánsfjáröflunar samkvæmt áætluninni.

Aðrir innlendir liðir eru lán Atvinnuleysistryggingasjóðs, 52,4 m. kr., sem samkvæmt venju gengur til Byggingarsjóðs ríkisins, og skyldusparnaður ungmenna, er rennur til sama sjóðs. Hann er nú talinn nettó, að frádregnum útborgunum fyrri sparnaðar, 22,5 m. kr. Þessi sparnaður ætti að geta gefið mun meira af sér, og er unnið að því að kynna betur hin nýju ákvæði um verðtryggingu hans og skattfríðindi.

Á heildina litið nemur innlend fjármögnun 41% af þeirri fjáröflun sem hið opinbera beitir sér sérstaklega fyrir. Er þetta hlutfall ívið hærra en samkvæmt lánsfjáráætlun 1981 með síðari breytingum, 39%, en hins vegar nokkru lægra en útkoman 1980, 44,5%. Afganginn verður að taka að láni erlendis, 1 535,5 m. kr. eða 60% af heildinni. Fyrirtæki með eignaraðild ríkissjóðs og hitaveitur og aðrar framkvæmdir sveitarfélaga verða að treysta að fullu á erlent lánsfé, að frátöldu því sem til hinna síðargreindu er miðlað um hendur fjárfestingarlánasjóða og Orkusjóðs. Sem erlend lán fjárfestingarlánasjóða eru hér aðeins sýnd þau, sem taka skal að opinberu frumkvæði til þarfa Framkvæmdasjóðs og Iðnþróunarsjóðs,

en ekki lán til innlendrar skipasmíði og vegna innfluttra fiskiskipa, sem veitt eru einkaaðilum fyrir milligöngu viðskiptabanka, enda þótt Fiskveiðasjóður ábyrgist þau og yfirtaki með tímanum.

Lánsfjáröflun hins opinbera í þeim skilningi, sem hér um ræðir, verður 2 599 m. kr., og felur það í sér hækkun fjárhæðar um 39%, en í ár er að óbreyttu séð fram á 67,3% hækkun sömu stærðar. Hlutur fjárfestingarlánasjóða í ráðstöfun þessa fjár vex talsvert og verður rétt um þriðjungur, 33,2%, en er áætlaður 29,2% í ár. Mótsvarandi hlutur opinberra framkvæmda lækkar þar með úr 70,8% í 66,8%. Hér veldur það einkum, að orkuframkvæmdir víkja um leið og íbúðafjármögnun færist í aukana.

Opinber öflun lánsfjár og ráðstöfun þess á lánsfjáráætlun

Í m.kr.

	Útkoma 1980	Lánsfjár-áætlun 1981[1])	Lánsfjár-áætlun 1982
1. Innlend lánsfjáröflun til opinberra framkvæmda			
1.1 Útgáfa spariskírteina	70,0	90,0	150,0
1.2. Innheimt af endurlánuðu spariskírteinafé umfram innlausn	97,7	90,0	107,0
1.3. Verðbréfakaup bankakerfis og Viðlagatryggingar	37,2	108,0	143,0
1.4. Verðbréfakaup lífeyrissjóða	11,8		
1.5. Önnur fjáröflun	13,4	30,0	40,0
Samtals	230,1	318,0	440,0
2. Innlend lánsfjáröflun fjárfestingarlánasjóða			
2.1. Verðbréfakaup lífeyrissjóða	197,4	296,4	476,0
2.2. Lán Atvinnuleysistryggingasjóðs til Byggingarsjóðs ríkisins	16,8	36,4	52,4
2.3. Lán bankakerfis til Framkvæmdasjóðs	36,3	44,0	70,0
2.4. Skyldusparnaður til Byggingarsjóðs nettó	16,8	33,6	25,0
Samtals	267,2	410,4	623,4
Innlend lánsfjáröflun, alls	497,3	728,4	1 063,4
3. Erlend lán			
3.1. Erlend lán til opinberra framkvæmda	560,4	1 016,9	1 345,3
3.2. Erlend lán til fjárfestingarlánasjóða	59,9	124,4	190,2
Samtals	620,3	1 141,3	1 535,5
Lánsfjáröflun = Ráðstöfun lánsfjár	1 117,6	1 869,7	2 598,9
4. Opinberar framkvæmdir			
4.1. Framkvæmdir á A-hluta fjárlaga	128,3	244,2	319,1
4.2. Framkvæmdir á B-hluta fjárlaga	260,9	360,0	766,9
4.3. Landsvirkjun	287,5	462,2	404,5
4.4. Önnur fyrirtæki með eignaraðild ríkisins	23,6	43,2	104,5
4.5. Hitaveitur sveitarfélaga	82,4	198,9	115,3
4.6. Aðrar framkvæmdir sveitarfélaga	13,8	15,0	25,0
Samtals	796,6	1 323,5	1 735,3
5. Fjárfestingarlánasjóðir			
5.1. Framkvæmdasjóður	161,3	255,4	430,2
5.2. Byggingarsjóðir ríkis og verkamanna	113,5	236,9	374,4
5.3. Aðrir sjóðir	46,2	53,9	59,0
Samtals	321,0	546,2	863,6

1) Með síðari breytingum lánsfjárlaga.

Lánsfé til fjármunamyndunar

Til þess að veita yfirlit yfir allt lánsfé til fjármunamyndunar hefur verið samin tafla í nýju og aðgengilegu formi (nr. 4 í viðauka). Taflan nær þó aðeins til hins eiginlega fjárfestingarlánakerfis, en ekki fjárfestingarlána á vegum banka og sparisjóða, enda torvelt að ráða í hve mikil brögð kunna að vera að þeim, og líklegt að talsverðar breytingar í því efni séu að gerast í sambandi við aukna verðtryggingu lána. Þar á móti kemur, að talsvert af lánum lífeyrissjóða og nokkuð af erlendum lánum og lánum fjárfestingarlánasjóða rennur ekki til samtíma fjárfestingar heldur til varanlegra notamuna, viðhalds og mannvirkja, styrkingar fyrri fjármögnunar og fjárhagslegrar endurskipulagningar fyrirtækja.

Taflan sýnir hvernig lánsfé er veitt frá upprunaaðilum í efri hluta textadálks til fjárfestingarlánasjóða, þ. e. miðlunaraðila, og endanlegra fjárfestingarlánþega, og svo áfram í neðri hluta töflunnar, hvernig lánsfé sjóðanna er miðlað áfram, að nokkru á milli þeirra, en að mestu til fjárfestingarlánþega. Fæst þannig fram uppruni og endanleg ráðstöfun lánsfjármagnsins, alls 4 150,1 m. kr., auk allra millileiða kerfisins, en heildarsamtalan, 5 779,0 m. kr. er heildarvelta kerfisins.

Því talnaefni, sem taflan hefur að geyma, er lýst í einstökum atriðum í öðrum köflum skýrslunnar, og verður það ekki endurtekið hér. Það sem hún hefur til málanna að leggja er samantekt alls uppruna og ráðstöfunar lánsfjárins. Erlent lánsfé til fiskiskipa er hér talið til fjárfestingarlánasjóða í samræmi við kaflann um þá, og hefur það engin áhrif á niðurstöðutölur um uppruna fjár eða endanlega ráðstöfun.

Uppruni fjármagnsins sýnir vandamál fjármögnunarinnar í hnotskurn. Enn er aðeins rúmur helmingur af innlendum uppruna. Af þeim hluta er treyst á, að rúmur helmingur fáist frá lífeyrissjóðunum, og fá þarf 24% með framlögum ríkissjóðs, að meðtöldum mörkuðum skattstofnum, til fjárfestingarlánasjóða og Atvinnuleysistryggingasjóðs. Aðeins tæp 20% eru áætluð koma frá hinum almenna lánamarkaði, er byggir á frjálsum sparnaði í mynd banka- og verðbréfaviðskipta. Vænst er, að þessi hluti geti í reynd orðið mun drýgri, þegar efling innlends sparnaðar og bankakerfisins verður farin að skila fullum árangri.

Ráðstöfun lánsfjárins til fjárfestingarlánþega er sem hér segir, svo og leiðrétt með frádrætti lána Byggingarsjóðs ríkisins út á eldri íbúðir, og eru þær lánsfjárhæðir reiknaðar sem hlutfall fjármunamyndunar í sömu aðalgreinum eða geirum.

Áætlun 1982, m. kr.	Lánsfé	Lánsfé leiðrétt	Fjármunamyndun	Lánsfjárhlutfall %
Atvinnuvegir	1152,0	1152,0	2419	47,6
Íbúðaeigendur	1161,0	999,0	1412	70,8
Opinberir aðilar	1837,1	1837,1	2512	73,1
Alls	4150,1	3988,1	6343	62,9

Samanburður þessara hlutfalla við síðustu tvö ár fer hér á eftir, og er þá stuðst við óendurskoðuð þau hlutföll er birt voru í lánsfjáráætlun 1981.

	Hlutföll fjárfestingarlána %		
	1980	1981	1982
Atvinnuvegir	55,9	47,8	47,6
Íbúðaeigendur	60,0	66,4	70,8
Opinberir aðilar	62,4	70,0	73,1
Alls	59,2	60,9	62,9

V

Lánsfjáröflun til opinberra aðila

Opinberar framkvæmdir á lánsfjáráætlun

Hér að framan hefur verið getið heildarframkvæmda hins opinbera á yfirstandandi ári og því næsta og hlut þeirra í heildarfjárfestingu þjóðarbúsins. Þar er m. a. komist að þeirri niðurstöðu að útlit sé fyrir að framkvæmdir hins opinbera aukist um 1,2% að magni árið 1981, en dragist hins vegar verulega saman árið 1982, eða um 6,1% þegar á heildina er litið, einkum vegna þess að nú er að ljúka umfangsmiklum áföngum í orkuframkvæmdum. Á árinu 1982 mun fyrst og fremst lögð áhersla á rannsóknir fyrir næstu stóráfanga í þessum framkvæmdaflokki. Í þessum hluta greinargerðarinnar verður í stórum dráttum getið þeirra einstakra framkvæmda opinberra aðila sem ráðgert er að afla lánsfjár til á þessari áætlun. Fer hér á eftir yfirlit yfir þessar framkvæmdir ásamt stuttum athugasemdum um einstaka þætti:

Lánsfjáröflun til opinberra aðila á lánsfjáráætlun 1982

Í þús. kr.

1. Ríkissjóður		1 135 970
A-hluti	319 080	
B-hluti	816 890	
2. Fyrirtæki með eignaraðild ríkissjóðs		509 060
Landsvirkjun	404 560	
Orkubú Vestfjarða, raforkuframkvæmdir	20 000	
Orkubú Vestfjarða, hitaveituframkvæmdir	19 500	
Steinullarverksmiðja, sjóefnavinnsla, stálbræðsla	40 000	
Iðnrekstrarsjóður vegna orkunýtingarrannsókna	10 000	
Annað	15 000	
3. Sveitarfélög		140 300
Hitaveitur	115 300	
Annað	25 000	
Samtals (1+2+3)		1 785 330

Ríkissjóður, A- og B-hluti

Þar sem allítarleg grein er gerð fyrir einstökum lánsfjármögnuðum framkvæmdum og annarri lánsfjárþörf, er fellur undir A- og B-hluta, í greinargerð fjárlagafrumvarpsins, þykir ekki ástæða til að endurtaka þær athugasemdir hér heldur er vísað til athugasemda fjárlagafrumvarpsins og taflna 5—12 í viðauka hér á eftir. Lánsfjáröflun til eftirtalinna liða krefst þó umfjöllunar.

Þjóðarbókhlaða. Lánsfjáröflun til framkvæmda við Þjóðarbókhlöðu er aukin um 2 000 þús. kr. og nemur alls 7 500 þús. kr. Aukning á lánsfjáröflun er vegna kostnaðarsamari framkvæmda við klæðningu útveggja en áður var talið. Fjárveiting nemur 4 500 þús. kr. þannig að til ráðstöfunar verða alls 12 000 þús. kr.

Byggðalínur. Lánsfjárútvegun til framkvæmda við byggðalínur 1982 er alls áformuð 100 493 þús. kr. Til framkvæmda við byggðalínuáfanga sem unnið er að og þegar hafa verið ákveðnir renna 40 493 þús. kr. Þá er áformað að 60 000 þús. kr. renni til hönnunar og byrjunarframkvæmda við Suðurlínu, þ. e. milli Hafnar í Hornafirði og Sigöldu. Í töflu 11 í töfluviðauka er sýnd skipting lánsfjárins á helstu verkefni.

Sementsverksmiðja ríkisins. Ráðgert er að afla lánsfjár alls 18 000 þús. kr. á árinu 1982. Fyrirtækið hefur átt í fjárhagserfiðleikum á árinu 1981 og er því ráðgert að afla 10 000 þús. kr. til þess að tryggja rekstrargrundvöll þess. Til framkvæmda við verksmiðjuna er fyrirhugað að afla 8 000 þús. kr. og verður lánsfénu m. a. varið til breytinga á verksmiðjunni þannig að olíubrennsla víki fyrir kolabrennslu við gjallframleiðslu.

Flugmálastjórn, Keflavíkurflugvelli. Áformað er að afla 800 þús. kr. lánsfjár til framkvæmda við flugstöðina á Keflavíkurflugvelli. Framkvæmdirnar fela í sér breytingar og endurbætur á aðstöðu í eldhúsi fyrir flugþjónustu.

Fyrirtæki með eignaraðild ríkissjóðs

Landsvirkjun. Á árinu 1982 er gert ráð fyrir áframhaldandi framkvæmdum við Hrauneyjafoss. Stefnt er að gangsetningu annarrar vélar virkjunarinnar snemma árs 1982 og þriðju vélarinnar um áramótin 1982/83. Unnið verður að stíflugerð við ármót Þjórsár og Tungnár en þær framkvæmdir miða að því að auka orkuvinnslugetu Búrfellsvirkjunar. Þá er gert ráð fyrir áframhaldandi framkvæmdum við svonefnda Kvíslaveitu til að auka miðlunarrými Þórisvatns. Til framkvæmda er áformuð lántaka, alls 404 560 þús. kr. og auk þess nemur eiginfjárframlag ríkissjóðs og Reykjavíkurborgar 10 440 þús. kr.

Orkubú Vestfjarða. Orkubú Vestfjarða stendur fyrir umfangsmiklum raforku- og fjarvarmaveituframkvæmdum. Til ýmissa raforkuverkefna er ráðgerð 20 000 þús. kr. lántaka og til framkvæmda við fjarvarmaveitur er ráðgert að afla 19 500 þús. kr. lánsfjár. Framkvæmdir við fjarvarmaveitur hafa staðið yfir á eftirtöldum stöðum: Ísafirði, Hnífsdal, Bolungarvík og Patreksfirði. Lánsfénu verður í höfuðdráttum varið til áframhaldandi framkvæmda á þessum stöðum. Um sundurliðun framkvæmda vísast til töflu 12 í töfluviðauka.

Steinullarverksmiðja, sjóefnavinnsla, stálbræðsla. Vorið 1981 voru samþykkt á Alþingi heimildarlög um þrjú nýiðnaðarverkefni, þ. e. steinullarverksmiðju, sjóefnavinnslu og stálbræðslu. Undirbúningur að framkvæmdum við þessi iðnaðarverkefni er mislangt á veg kominn og ákvarðast framkvæmdahraði m. a. af því hvernig til tekst um söfnun hlutafjár. Ráðgert er að afla heimildar til lántöku, alls 40 000 þús. kr., þó svo að ráðstöfun fjárins liggi ekki endanlega fyrir.

Iðnrekstrarsjóður og önnur lánsfjárþörf. Unnið er að athugun og undirbúningi á ýmsum framkvæmdum á sviði orkufreks iðnaðar. Í þessu tilliti er gert ráð fyrir að Iðnrekstrarsjóður afli 10 000 þús. kr. lánsfjár og endurláni síðan til áframhaldandi athugana á þessu sviði. Að síðustu ber að geta 15 000 þús. kr. lánsfjár, þar sem ráðstöfun hefur ekki verið endanlega mótuð.

Sveitarfélög

Erlend lánsfjáröflun til hitaveitna nemur alls 115 300 þús. kr. og eru þá framkvæmdir og lánsfjáröflun til Orkubús Vestfjarða frátalin. Auk þess er gert ráð fyrir framlengingu erlendra lána að fjárhæð 250 800 þús. kr. Á síðustu árum hafa stærri hitaveiturnar fjármagnað framkvæmdir í verulegum mæli með lánum til skamms tíma í von um að erlendir lánsfjármarkaðir verði hagstæðari en verið hefur. Sundurliðun framkvæmda við hitaveitur er sýnd í töflu 7 í töfluviðauka.

Þá ber að nefna að ávallt er um að ræða nokkra lánsfjárþörf sveitarfélaga og fyrirtækja á þeirra vegum til annarra þarfa en þegar er getið. Reiknað er með 25 000 þús. kr. í þessu skyni, þar af renna 8 520 þús. kr. til Rafveitu Vestmannaeyja og Vestmannaeyjakaupstaðar

vegna fjárhagsvanda þeirra og er það í samræmi við tillögur úttektarnefndar er um málið fjallaði.

Fjáröflun

Áætlað er að afla samtals 1 785 330 þús. kr. lánsfjár til að standa undir framkvæmdum og öðrum þörfum á árinu 1982.[1]) Skipting lánsfjárins er þannig að 319 080 þús. kr. eru vegna A-hluta ríkissjóðs, 816 890 þús. kr. eru vegna B-hluta ríkissjóðs, 509 060 þús. kr. vegna fyrirtækja með eignaraðild ríkissjóðs og 140 300 þús. kr. vegna sveitarfélaga.

Skipting þessarar fjáröflunar eftir uppruna fjármagns er sýnd á eftirfarandi yfirliti í þús. kr.:

	Útgefin spariskírteini og innheimt eldri spariskírteini	Bankakerfið	Lífeyrissjóðir	Önnur innlend fjáröflun	Erlent lánsfé	Samtals
Ríkissjóður, A-hluti ...	257 000	16 080	46 000	–	–	319 080
Ríkissjóður B-hluti	–	80 920	–	40 000	695 970	816 890
Fyrirtæki með eignaraðild ríkissjóðs	–	–	–	–	509 060	509 060
Sveitarfélög	–	–	–	–	140 300	140 300
	257 000	97 000	46 000	40 000	1 345 330	1 785 330

Allri lánsfjárþörf A-hlutans er þannig mætt með innlendri fjármögnun og nokkrum hluta af þörf B-hluta aðila einnig. Er innlend lánsfjáröflun til ríkissjóðs fimmþætt. Í fyrsta lagi er stefnt að nýrri útgáfu spariskírteina ríkissjóðs að fjárhæð 150 000 þús. kr., en það er 60 000 þús. kr. aukning frá lánsfjárlögum 1981. Í öðru lagi er innheimta umfram innlausn eldri spariskírteina áætluð 107 000 þús. kr. og er það 17 000 þús. kr. aukning frá fyrra ári. Í þriðja lagi er gert ráð fyrir að innlánsstofnanir ráðstafi innlánsaukningu í ríkari mæli en verið hefur til skuldabréfakaupa ríkissjóðs og er talið að þessi fjármögnunarleið geti numið 97 000 þús. kr. á árinu 1982. Í fjórða lagi hefur ríkissjóður á undanförnum árum tekið að láni hluta af sparnaði lífeyrissjóðanna. Í áætlun fyrir árið 1982 er stefnt að 55 000 þús. kr. lántöku hjá þessum aðilum. Á móti kemur afborgun af eldri bréfum, alls 9 000 þús. kr., þannig að nettó-innstreymi er 46 000 þús. kr. Þá er þess að geta að fyrirhugað er að leggja sérstakt gjald á raforkusölu eftir stofnlínum, alls 40 000 þús. kr. Er það gert til þess að draga úr lántökum vegna fjármagnskostnaðar við þær framkvæmdir. Erlendar lántökur til B-hluta ríkissjóðs eru áætlaðar 695 970 þús. kr., til fyrirtækja með eignaraðild ríkissjóðs 509 060 kr. og til sveitarfélaga 140 300 þús. kr. Eru því erlendar lántökur opinberra aðila áætlaðar samtals 1 345 330 þús. kr. á árinu 1982 en í lánsfjárlögum 1981 voru slíkar lántökur 1 016 900 þús. kr.

1) Þetta er 50 000 þús. kr. hærri tala en tilgreind er í kaflanum um fjármögnun hér að framan, þar sem Byggðasjóðshlutinn er þar frátalinn.

VI
Fjárfestingarlánasjóðir

Fjárfestingarlánasjóðir sem greint er frá í þessari lánsfjáráætlun eru alls 16 að tölu en þar af eru 13 sem lánsfjár er aflað til samkvæmt áætluninni. Eru þetta sömu sjóðir og teknir hafa verið til meðferðar á lánsfjáráætlun fyrri ára.

Fjárfestingarlánasjóðum er í áætluninni skipt í tvo aðalflokka, annars vegar íbúðalánasjóði (Byggingarsjóð ríkisins og Byggingarsjóð verkamanna) og hins vegar atvinnuvegasjóði. Er þá greint á milli þeirra sjóða er Framkvæmdasjóður lánar til, og fáeinna annarra atvinnuvegasjóða er ekki njóta að jafnaði sérstakrar fjármögnunar frá Framkvæmdasjóði. Ný útlán sjóðanna eru áætluð árið 1982 1 629 m. kr., þar af íbúðalánasjóðir 642 m. kr. eða 39,4% og atvinnuvegasjóðir 987 m. kr. eða 60,6%. Er þetta 61,6% hærri fjárhæð en árið 1981, er nemur það ár 1 008 m. kr. miðað við sömu sjóði. Hækkun íbúðalánasjóðanna milli ára verður 60,5% en hækkun atvinnuvegasjóða 62,3%. Hin mikla hækkun atvinnuvegasjóðanna stafar fyrst og fremst af hækkun Fiskveiðasjóðs, sem vegur mjög þungt, en þar er hækkunin 86%. Íbúðalánasjóðirnir hækkuðu hins vegar langt umfram atvinnuvegasjóðina milli áranna 1980 og 1981, en þá voru sambærilegar tölur 70,6% og 47,4%. Síðar í þessum kafla verður nánar fjallað um hækkun útlána íbúðalánasjóðanna og Fiskveiðasjóðs.

Fjármögnun fjárfestingarlánasjóðanna, sem útlánastarfsemi þeirra byggist á, gerist sem kunnugt er með þrennum hætti, a) eigin fjármögnun af fé er losnar úr rekstri, b) framlögum frá hinu opinbera og skatttekjum eins og lög ákveða og c) aðfengnu lánsfé eins og ákveðið er á lánsfjáráætlun. Hluti lánsfjár samkvæmt lánsfjáráætlun í heildarútlánum fjárfestingarlánasjóða hefur verið allbreytilegur undanfarin ár. Hann nam 48,2% árið 1978, 59,7% 1979, 57,0% 1980, 67,5% 1981 og mun nema 68,7% árið 1982. Önnur fjármögnun sjóðanna er að langmestu leyti opinbert framlagsfé, þar sem eigin fjármögnun skilar litlu til nýrrar ráðstöfunar. Þannig er gert ráð fyrir að eigin fjármögnun sjóðanna 1982 nemi 66 m. kr. en opinbert framlagsfé 443 m. kr.

Fjárfestingarlánasjóðirnir gegna afar þýðingarmiklu hlutverki í fjármögnun fjárfestingar hér á landi, ekki síst sökum þess hve almenn þátttaka áhættufjármagns í atvinnurekstri er hér óveruleg. Það hefur verið skoðun stjórnvalda á undanförnum árum, að óhjákvæmilegt væri að efla starfsemi sjóðanna og auka útlánagetu þeirra með útvegun lánsfjár þeim til handa samkvæmt lánsfjáráætlun. Jafnframt hefur nú að undanförnu verið lögð á það rík áhersla af stjórnvöldum, að sjóðirnir styrktu fjárhag sinn og þá jafnframt útlánagetu með raunsærri ávöxtun fjárins. Í þessum efnum hefur þegar náðst verulegur árangur þar eð verðtrygging nær nú til þorra útlána. Eldri óverðtryggð lán vega þó enn þungt og veldur verðbólga mikilli skerðingu þess fjár. Samræming útlánakjara er nú komin í viðunandi horf eins og stefnt hefur verið að á undanförnum árum.

Eins og undanfarin ár eru lífeyrissjóðirnir veigamikil og vaxandi uppspretta fjár til lánveitinga til langs tíma. Á árinu 1981 munu lánveitingar þeirra til fjárfestingarlánasjóða nema 296 m. kr. Á árinu 1982 er áætlað að lífeyrissjóðir láni fjárfestingarlánasjóðum og opinberum aðilum 531 m. kr. Þetta jafngildir um 45% af ráðstöfunarfé lífeyrissjóðanna, sem er áætlað um 1 180 m. kr. Skuldabréfakaup lífeyrissjóðanna af fjárfestingarlánasjóðunum 1982 skiptast þannig, að Framkvæmdasjóður fær af því fé 170 m. kr., íbúðalánasjóðirnir 297 m. kr., stofnlánadeild landbúnaðarins 9 m. kr. samkvæmt reglum og ríkissjóður 55 m. kr.

Nýtt skyldusparnaðarfé að frádregnum endurgreiðslum fyrri ára, 25 m. kr., og lántaka hjá Atvinnuleysistryggingasjóði, 52 m. kr., ganga eins og undanfarin ár til Byggingarsjóðs ríkisins. Með þeirri útvegun lánsfjár sem hér hefur verið nefnd á Byggingarsjóður verkamanna að geta lánað 268 m. kr. á árinu 1982, samanborið við 100 m. kr. árið 1981.

Gert er ráð fyrir að bankarnir láni til Framkvæmdasjóðs 4% af innlánsaukningu ársins 1982 eins og á liðnu ári. Viðskipti þessi milli Framkvæmdasjóðs og viðskiptabankanna hafa

verið í föstum skorðum undanfarin 15 ár og allt fram til ársins 1978 var hér um að ræða 10% af innlánsaukningu bankanna. Á þennan veg taka bankarnir þátt í uppbyggingu atvinnuveganna með lánveitingum til langs tíma.

Samkvæmt áætluninni mun Framkvæmdasjóður lána alls 414 m. kr. á árinu 1982, þar af 402 m. kr. til fjárfestingarlánasjóða atvinnuveganna. Er sú fjárhæð miðuð við að lágmarksútlánageta viðkomandi fjárfestingarlánasjóða sé tryggð. Til þess að ná því marki mun Framkvæmdasjóður þurfa að taka erlend lán er nemi 144 m. kr. Auk þessa, og alveg utan síns reglubundna starfssviðs, mun Framkvæmdasjóður annast útvegun 20 m. kr. láns til Framleiðsluráðs landbúnaðarins með ábyrgð ríkissjóðs.

Þá er ennfremur um að ræða erlent lán Byggðasjóðs, 50 m. kr., og yrði ráðstöfunarfé sjóðsins þá alls 119 m. kr. á árinu 1982.

Eins og áður þarfnast Fiskveiðasjóður lánsfjár langt umfram aðra lánasjóði atvinnuveganna. Valda því hin miklu skipakaup liðinna ára og mikil innlend skipasmíði að undanförnu. Þá ber að geta þess að innlendar skipasmíðar, þar með taldar meiri háttar breytingar, endurbætur og viðgerðir skipa, eru nú fjármagnaðar með erlendum lánum sem tekin eru af viðkomandi gjaldeyrisbanka, jafnháum hinum endanlegu lánum Fiskveiðasjóðs, en sjóðurinn tekur við þeim lánum að verkum loknum og endurlánar með lengdum lánstíma, allt að 18 árum, eins og reglur sjóðsins gera ráð fyrir. Lán þau er Fiskveiðasjóður yfirtekur með þessum hætti eru nú talin til útlána þegar smíði lýkur og yfirtakan fer fram, en áður var til útlána talið hjá Fiskveiðasjóði afborganir sjóðsins af hinum erlendu lánum að frádregnum afborgunum frá lántakendum.

Eigin fjármögnun Fiskveiðasjóðs verður sífellt erfiðari. Samkvæmt áætlun ársins 1981 er hún neikvæð um 74 m. kr. og 1982 neikvæð um 133 m. kr., og þrátt fyrir 88 m. kr. framlög og skatttekjur það ár verður hún því enn neikvæð um 45 m. kr. Með yfirteknum erlendum lánum vegna skipakaupa, skipasmíða, tækja og viðgerða, 278 m. kr., og láni Framkvæmdasjóðs, 165 m. kr., verða útlán Fiskveiðasjóðs 1982 398 m. kr. Getur sjóðurinn þá lánað til vinnslustöðva 74 m. kr., en til þeirra verkefna lánaði sjóðurinn 25 m. kr. árið 1980 og mun væntanlega lána um 65 m. kr. árið 1981. Þegar með eru tekin lán Byggðasjóðs til fiskiðnaðar, en þau verða um 13 m. kr. 1981 og vart lægri 1982, geta lán þessara tveggja sjóða til fiskiðnaðar numið a. m. k. 87 m. kr. á árinu 1982.

Samkvæmt áætluninni mun Iðnlánasjóður geta lánað 148 m. kr. en útlán sjóðsins 1981 munu nema 101 m. kr. og hækkun því 46,5% milli ára. Þegar með eru tekin lán Iðnþróunarsjóðs, um 82 m. kr., og lán og styrkir Iðnrekstrarsjóðs, 15 m. kr., geta lán þessara þriggja sjóða til iðnaðar numið um 245 m. kr. á árinu 1982, en það er um 53% hækkun frá árinu 1981. Þessu til viðbótar koma síðan lán Byggðasjóðs til iðnaðar, en þau munu nema um 10 m. kr. 1981 og trúlega mun hærri fjárhæð á árinu 1982.

Loks er þess að geta að fjárútvegun til Lánasjóðs sveitarfélaga miðast við að sjóðurinn geti lánað um 55 m. kr. til framkvæmda við hitaveitur á ýmsum stöðum á landinu.

Hér fer á eftir samandregið yfirlit yfir útlán og fjármögnun fjárfestingarlánasjóðanna árin 1981—1982 þar sem jafnframt eru sýndar hlutfallslegar breytingar frá næsta ári á undan.

Fjárfestingarlánasjóðir: Útlán og fjármögnun 1981—1982

Í m.kr.

	Lánsfjár-áætlun 1981	Lánsfjár-áætlun 1982	Breyting frá fyrra ári % 1981	1982
Útlán				
Fjárfestingarlánasjóðir, alls	1 008,2	1 628,9	55,9	61,6
Íbúðalánasjóðir	400,0	642,0	70,6	60,5
Þar af Byggingarsjóður ríkisins	300,0	373,7	38,2	24,6
Byggingarsjóður verkamanna	100,0	268,3	478,0	168,3
Atvinnuvegasjóðir	608,2	986,9	47,4	62,3
Þar af Framkvæmdasjóður	263,4[1])	414,0[1])	48,4	57,2
Byggðasjóður	80,0	119,4	52,7	49,3
Fjármögnun				
Fjárfestingarlánasjóðir, alls	1 008,2	1 628,9	55,9	61,6
Eigin fjármögnun, nettó	20,7	66,2	−66,3	219,8
Framlög og skatttekjur	306,8	443,5	33,5	44,6
Lántökur	680,7	1 119,2	91,4	64,4
Lífeyrissjóðir	296,4	476,0	50,2	60,6
Bankakerfið	44,0	70,0	21,2	59,1
Skyldusparnaður	33,6	22,5	100,0	−33,0
Atvinnuleysistryggingasjóður	36,4	52,4	116,7	44,0
Erlend lán	138,9	220,2	277,4	58,5
Önnur lán	131,4	278,1	155,1	111,6

[1]) Undanskilin eru lán Framkvæmdasjóðs til Framleiðsluráðs landbúnaðarins 1981 17 m.kr., 1982 20 m.kr.

VII

Bankakerfið

Í töflu 16 er sýnd áætlun um þróun helstu peningamálastærða á árinu 1982 eins og þær koma fram í reikningum bankakerfisins. Stefnt er að því að verðbólga fari lækkandi og jöfnuður verði á vöru- og þjónustuviðskiptum við útlönd. Frumáætlun um peningamál, sem hér liggur fyrir, mótast af þessum markmiðum, en að öllum líkindum verður nauðsynlegt að endurskoða hana um leið og lánsfjárlög fyrir árið 1982 verða afgreidd, og taka þá fullt tillit til áforma um öflun lánsfjár innanlands og utan og tekjuöflunar til opinberrar ráðstöfunar.

Ljóst er að framangreind markmið krefjast aðhalds í peningamálum og sérstakra aðgerða varðandi langtímalán. Efla þarf innlendan lánamarkað svo að hann miðli löngum lánum til brýnna fjárfestingarþarfa opinbera geirans í ríkari mæli en verið hefur. Á undanförnum árum hefur mjög verið treyst á erlenda lánamarkaði varðandi löng lán opinberra aðila, sem er í sjálfu sér eðlilegt þegar halli er á viðskiptum við útlönd vegna mikillar fjárfestingar. Þetta horfir öðruvísi við þegar dregið er úr fjármunamyndun eins og nú er áformað og þannig lagður grunnur að hallalausum viðskiptum við útlönd. Þá þarf að halda erlendum lántökum innan þrengri marka en ella svo að þau leiði ekki af sér eftirspurnarþenslu. Til athugunar er að afla frekari lána á innlendum markaði og draga úr framlengingu lána vegna byggðalína með sérstakri fjáröflun í orkusölukerfi landsmanna til að minnka erlenda lántöku og forðast þenslu af völdum innflutts fjármagns.

Líklegt er að innlán í innlánsstofnunum aukist hraðar en þjóðarframleiðsla á árunum 1981 og 1982, enda stuðlað að því með verðtryggingu innlána og stefnunni í verðlagsmálum.

Meðaltal innlána árið 1980 svaraði til 23,8% af þjóðarframleiðslu þess árs þegar með eru taldir áfallnir vextir innlánanna innan ársins. Nú er áætlað að hlutfallið hækki í 26,5% í ár og 29% árið 1982, sem er svipað og var árin 1973—1974. Á sjöunda áratugnum var hlutfallið um 40%.

Aukin útlánageta innlánsstofnana, sem leiðir af framangreindri aukningu peningalegs sparnaðar, nýtist m. a. til að draga úr erlendum lánum. Stefnt er að því, að viðskiptabankar kaupi verðbréf af Framkvæmdasjóði sem svarar 4% af aukningu innlána og af ríkissjóði vegna opinberra framkvæmda sem svarar 3% innlánaaukningar. Ennfremur er stefnt að því að sparisjóðir verji sem svarar 6% af innlánaaukningu ársins 1982 til verðbréfakaupa vegna opinberra framkvæmda. Áætlað er að þessi lán innlánsstofnana nemi um 160 m. kr. á árinu 1982, þegar frá hafa verið dregnar afborganir eldri lána.

Stefnt er að því að innlánsstofnanir bæti lausafjárstöðu sína nægilega til þess að hún verði ekki neikvæð þegar hún er lægst. Venjulega batnar lausafjárstaða á tímabilinu febrúar-maí, en rýrnar yfir sumarmánuðina. Á síðustu árum hafa margir bankar og sparisjóðir tekið yfirdráttarlán í Seðlabanka á haustmánuðum og hefur þá lausafjárstaða innlánsstofnana í heild verið neikvæð.

Stefnt er að því að ríkissjóður (A-hluti) greiði 120 m. kr. á árinu 1982 af lánum sínum frá Seðlabankanum. Áætlað er að verðbótaþáttur vaxta af lánum nemi um 77 m. kr. og skuldirnar í heild lækki því um 43 m. kr. Ennfremur er reiknað með lækkun skulda B-hlutans við Seðlabanka um 12 m. kr.

VIII

Erlend lán og greiðslujöfnuður

Á árinu 1981 er áætlað að notkun erlendra lána til eins árs og lengri tíma muni nema 1 735 m. kr. Er það um 270 m. kr. aukning frá spá lánsfjáráætlunar og stafar aukningin að mestu leyti af meiri skipakaupum en áætlað var, ásamt hækkunaráhrifum gengis- og verðlagsbreytinga umfram forsendur lánsfjáráætlunar. Afborganir af löngum lánum eru áætlaðar 700 m.kr. og verður þá nettóaukning þeirra 1 035 m. kr. á árinu 1981. Svarar það til um 12% af útflutningstekjum en 5,1% af þjóðarframleiðslu. Er þetta svipað hlutfall og árið áður, en mun hærra en 1979 og 1978.

Á árinu 1981 er áætlað að viðskiptajöfnuður verði óhagstæður um 100 m. kr., samanborið við 430 m. kr. halla 1980 reiknað á gengi 1981. Er því um að ræða 330 m. kr. hagstæðari jöfnuð en 1980 og er það eingöngu vegna hagstæðari vöruskiptajafnaðar. Nettóaukning langra lána er eins og áður segir áætluð 1 035 m. kr. á árinu 1981, en að frádregnu fjármagnsútstreymi á öðrum fjármagnsliðum er fjármagnsjöfnuður í heild áætlaður hagstæður (fjármagnsinnstreymi nettó) um 500 m. kr. Þar af ganga 100 m. kr. til þess að jafna halla á viðskiptajöfnuði og 400 m. kr. til þess að bæta gjaldeyrisstöðuna, reiknað á áætluðu meðalviðskiptagengi ársins.

Áætlað er að löng erlend lán muni í árslok 1981 nema 7 285 m. kr. á meðalgengi ársins eða nálægt 36% af vergri þjóðarframleiðslu ársins. Að meðtalinni aukningu á árinu 1982 er áætlað að hlutfallið verði rúmlega 37%.

Greiðslubyrði vegna afborgana og vaxta af löngum erlendum lánum hefur s. l. fimm ár verið sem hlutfall af útflutningstekjum sem hér segir: 1976:13,8%, 1977:13,7%, 1978:13,1, 1979:12,8% og 1980:14,1%. Á árinu 1981 mun hlutfallið hækka nokkuð, einkum vegna óvenjuhárra vaxta erlendis um þessar mundir.

Þörf fyrir erlendar lántökur má annars vegar miða við þarfir fyrir erlendan gjaldeyri út frá greiðslujafnaðarhorfum og hins vegar þörf á að fjármagna nauðsynlegar og arðbærar framkvæmdir sem ekki reynist unnt að fjármagna með innlendum sparnaði.

Endurgreiðslur af löngum lánum eru áætlaðar 980 m. kr. á árinu 1982 en auk þess er gert ráð fyrir endurgreiðslu af gjaldeyrisskuldum við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn að jafnvirði um 90 m. kr. (Skuldin við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn er innifalin í gjaldeyrisskuldum Seðlabankans og hefur endurgreiðsla hennar því ekki áhrif á nettógjaldeyrisstöðuna en lækkar hins vegar gjaldeyrisforðann, þ. e. gjaldeyriseignina brúttó). Til þess að halda gjaldeyrisforðanum sem næst óbreyttum er ný lántökuþörf um 1 100 m. kr.

Heildarupphæð innkominna langra erlendra lána er áætluð 2 070 m. kr., en það er áætluð fjárþörf vegna fyrirhugaðra framkvæmda á árinu 1982 umfram það fé sem áætlað er að aflað verði innanlands. Auk lántöku til þess að mæta þessum þörfum verður aflað heimildar til lengingar lána án þess að slík lán hafi áhrif á heildarstöðu erlendra skulda.

Eins og að framan segir eru afborganir af löngum erlendum lánum áætlaðar 980 m. kr. og hrein aukning skulda því 1 090 m. kr. Það er um 9% af áætluðum útflutningstekjum og 4% af áætlaðri þjóðarframleiðslu, sem er heldur lægra en samsvarandi hlutfall er nú áætlað 1981. Áætlað er að fjármagnsjöfnuður verði hagstæður (fjármagnsinnstreymi nettó) og gjaldeyrisstaðan batni að sama skapi, en gert er ráð fyrir fullum jöfnuði á vöru- og þjónustuviðskiptum.

Meðfylgjandi yfirlit sýnir fyrirhugaðar langtímalántökur (innkomin lán) 1982 og áætlaðar tölur fyrir 1981 til samanburðar. Lán vegna kaupa á fiskiskipum frá útlöndum og nýsmíða innanlands eru hér talin með atvinnufyrirtækjum, enda þótt Fiskveiðasjóður sjái um endurgreiðslu þessara lána.

Yfirlit um fyrirhugaðar erlendar langtímalántökur 1982

Í þús. kr.

	1981[1]		1982[2]	
A- og B- hluti fjárlaga		297 610		695 970
Fyrirtæki með eignaraðild ríkissjóðs		505 390		509 060
Landsvirkjun	462 190		404 560	
Orkubú Vestfjarða	27 200		39 500	
Járnblendifélagið	14 000		–	
Steinullarverksmiðja, Sjóefnaverksmiðja, Stálbræðsla	–		40 000	
Iðnrekstrarsjóður, orkunýtingarrannsóknir	–		10 000	
Annað	2 000		15 000	
Sveitarfélög		213 900		140 300
Hitaveitur	198 900		115 300[3]	
Annað ófyrirséð	15 000		25 000	
Lánastofnanir		138 500		190 200
Framkvæmdasjóður	100 000		164 000	
Byggðasjóður	18 500			
Iðnþróunarsjóður	20 000		26 200	
Atvinnutæki		579 400		535 000
Járnblendifélagið	30 000		20 000[4]	
Skip	279 100		175 000	
Fiskiskip	(84 300)		(90 000)	
Önnur skip	(143 800)		(45 000)	
Endurbætur	(51 000)		(40 000)	
Flugvélar	7 600		10 000	
Innlend skipasmíði (nýsmíði)	103 100		165 000	
Endurbætur (unnar innanlands)	19 600		30 000	
Vélar og tæki	50 000		60 000	
Ýmislegt	90 000		75 000	
Alls		1 734 800		2 070 530

1) Opinberir aðilar og lánastofnanir samkvæmt yfirliti Fjárlaga- og hagsýslustofnunar 12/9 1981. Atvinnufyrirtæki samkvæmt endurskoðuðu yfirliti greiðslujafnaðardeildar Seðlabankans 20/8 1981.

2) Á áætluðu meðalgengi 1982.

3) Auk þess er gert ráð fyrir umbreytingu (convertering) lána að fjárhæð 250 800 þús. kr.

4) Rekstrarlán, eftirstöðvar af lánsheimildum.

IX

Töfluviðauki

I Fjárfesting

Tafla 1 Fjármunamyndun 1980—1982
Tafla 2 Byggingar og mannvirki hins opinbera
Tafla 3 Framkvæmdir á vegum sveitarfélaga og sameiginlegar framkvæmdir ríkis og sveitarfélaga 1980—1982

II Fjármögnun

Tafla 4 Lánsfé til fjármunamyndunar 1982
Tafla 5 Lánsfjárþörf opinberra aðila samkvæmt lánsfjárlögum 1981 og lánsfjáráætlun 1982

III Opinberar framkvæmdir

Tafla 6 Raforku- og rafveituframkvæmdir 1982
Tafla 7 Hita- og vatnsveituframkvæmdir 1982
Tafla 8 Samgönguframkvæmdir 1982
Tafla 9 Opinberar byggingar 1982
Tafla 10 RARIK, almennar framkvæmdir 1982
Tafla 11 Framkvæmdir við byggðalínur 1982
Tafla 12 Framkvæmdir Orkubús Vestfjarða 1982

IV Fjárfestingarlánasjóðir og lífeyrissjóðir

Tafla 13 Áætlun um fjáröflun og lánveitingar Framkvæmdasjóðs Íslands 1982
Tafla 14 Fjáröflun og útlán fjárfestingarlánasjóða 1982
Tafla 15 Ráðstöfunarfé lífeyrissjóða 1978—1982

V Peningamál

Tafla 16 Peningamálaáætlun 1981 og 1982

VI Erlend lán og greiðslujöfnuður

Tafla 17 Greiðslujöfnuður við útlönd 1980—1982
Tafla 18 Löng erlend lán flokkuð eftir notendum þeirra 1980—1982

I Fjárfesting

Tafla 1 Fjármunamyndun 1980—1982
Í m.kr.

	Verðlag hvers árs			Magnbreytingar frá fyrra ári %[1])		
	Bráðab.-tölur 1980	Spá 1981	Spá 1982	Bráðab.-tölur 1980	Spá 1981	Spá 1982
Fjármunamyndun alls	**3 612,6**	**5 124,4**	**6 405,9**	**8,6**	**-4,0**	**-6,0**
Þjórsárvirkjanir, Kröfluvirkjun, járnblendiverksmiðja og álverksmiðja	455,5	643,5	483,2	20,0	-3,2	-43,5
Innflutningur skipa og flugvéla	245,5	315,0	335,0	97,7	-9,7	-20,0
Önnur fjármunamyndun	2 911,6	4 165,9	5 587,7	3,1	-3,6	-0,8
I Atvinnuvegir	**1 500,7**	**2 000,6**	**2 418,4**	**5,8**	-8,1	**-9,1**
1. Landbúnaður	160,0	211,7	267,5	-8,5	-10,0	-5,0
2. Fiskveiðar	221,7	350,0	430,0	-10,1	9,6	-7,6
3. Vinnsla sjávarafurða	140,0	214,6	271,2	-9,4	5,0	-5,0
4. Álverksmiðja	80,7	130,0	-	8,5	11,2	-
5. Járnblendiverksmiðja	69,8	10,0	5,0	-40,7	-90,1	-62,0
6. Annar iðnaður (en 3.-5.)	242,5	365,0	534,0	1,3	3,1	10,0
7. Flutningatæki	272,0	305,0	381,0	84,4	-21,0	-6,1
8. Verslunar-, skrifstofu-, gistihús o. fl.	161,3	230,0	296,7	4,8	-5,0	-3,0
9. Ýmsar vélar og tæki	152,7	184,3	233,0	44,2	-15,0	-5,0
II Íbúðarhús	**745,2**	**1 061,9**	**1 412,3**	**-3,0**	**-5,0**	**0,0**
III Byggingar og mannvirki hins opinbera	**1 366,7**	**2 061,9**	**2 575,2**	**19,9**	**1,2**	**-6,1**
1. Rafvirkjanir og rafveitur	504,5	757,0	922,7	38,6	1,7	-8,4
2. Hita- og vatnsveitur	248,0	360,6	340,6	15,5	-3,1	-29,0
Þar af hitaveitur	(224,0)	(323,6)	(294,6)	17,0	-3,7	-31,5
3. Samgöngumannvirki	400,2	592,3	811,7	11,4	-1,3	3,0
4. Byggingar hins opinbera	214,0	352,0	500,2	6,1	9,7	6,8

Aths.: Magnbreytingar 1980 og 1981 eru miðaðar við fast verðlag ársins 1980 en magnbreytingar 1982 eru miðaðar við áætlað verðlag ársins 1981.

Tafla 2 Byggingar og mannvirki hins opinbera 1980—1982
Í m.kr.

	Verðlag hvers árs			Verðlag ársins 1980		
	Bráðab.-tölur 1980	Spá 1981	Spá 1982	Bráðab.-tölur 1980	Spá 1981	Spá 1982
Hreinar ríkisframkvæmdir	724,6	1 097,7	1 400,9	724,6	740,4	707,9
Rafvirkjanir og rafveitur	451,0	688.5	826,2	451,0	467,6	419,9
Þar af: Þjórsárvirkjanir	(283,8)	(469,8)	(415,0)	(283,8)	(321,8)	(213,7)
Kröfluvirkjun	(21,2)	(33,6)	(63,2)	(21,2)	(22,4)	(31,7)
Vegir og brýr	144,6	213,1	289,3	144,6	142,1	145,0
Hafnir og vitar	9,7	4,1	5,0	9,7	2,7	2,5
Flugvellir	14,7	22,9	31,9	14,7	15,3	16,0
Póstur, sími, útvarp og sjónvarp	60,8	84,9	130,1	60,8	56,6	65,2
Skólar	25,3	49,5	75,5	25,3	33,0	37,8
Sjúkrahús	10,5	23,7	29,9	10,5	15,8	15,0
Ýmsar byggingar hins opinbera	8,0	11,0	13,0	8,0	7,3	6,5
Sameiginlegar framkvæmdir ríkis og sveitarfélaga	176,8	270,1	360,5	176,8	180,1	180,7
Framkvæmdir á vegum sveitarfélaga	441,8	657,1	765,6	441,8	438,1	383,8
Framkvæmdir á vegum samtaka	23,5	37,0	48,2	23,5	24,7	24,2
Byggingar og mannvirki hins opinbera, alls	1 366,7	2 061,9	2 575,2	1 366,7	1 383,3	1 296,6

Tafla 3 Framkvæmdir á vegum sveitarfélaga og sameiginlegar framkvæmdir ríkis og sveitarfélaga 1980—1982
Í m.kr.

	Verðlag hvers árs			Verðlag ársins 1980		
	Bráðab.-tölur 1980	Spá 1981	Spá 1982	Bráðab.-tölur 1980	Spá 1981	Spá 1982
Rafvirkjanir og rafveitur	53,5	68,5	96,5	53,5	45,7	48,4
Hita- og vatnsveitur	248,0	360,6	340,6	248,0	240,4	170,7
Gatna- og holræsagerð	125,0	200,0	266,0	125,0	133,3	133,3
Hafnarframkvæmdir	45,4	67,3	89,4	45,4	44,9	44,8
Skólar og íþróttamannvirki	80,7	122,5	178,3	80,7	81,7	89,4
Sjúkrahús	46,0	76,3	106,3	46,0	50,9	53,3
Ýmsar byggingar hins opinbera	20,0	32,0	49,0	20,0	21,3	24,6
Samtals	618,6	927,2	1 126,1	618,6	618,2	564,5
Framkvæmdir á vegum sveitarfélaga	441,8	657,1	765,6	441,8	438,1	383,8
Sameiginlegar framkv. ríkis og sveitarfélaga	176,8	270,1	360,5	176,8	180,1	180,7
Heildarframkvæmdir	618,6	927,2	1 126,1	618,6	618,2	564,5

Tafla 4 Lánsfé til fjármunamyndunar 1982

Í m. kr.

Uppruni / Ráðstöfun	Fjárfestingarlánasjóðir: Íbúðasjóðir	Framkvæmdasjóður	Byggðasjóður	Atvinnuvegasjóðir	Fjárfestingarlánasjóðir, alls	Fjárfestingarlánþegar: Ríkissjóður	Fyrirtæki m. eignaraðild ríkisins	Sveitarfélög	Opinberir aðilar alls	Íbúðaeigendur	Atvinnuvegir	Alls	Ráðstöfun = uppruni, alls
Frumuppruni:													
Innlent fé	**642,0**	**270,0**	**69,4**	**149,2**	**1 130,6**	**440,0**	–	–	**440,0**	**519,0**	**10,0**	**969,0**	**2 099,6**
Ný útgáfa spariskírteina	–	–	–	–	–	150,0	–	–	150,0	–	–	150,0	150,0
Innheimta umfram innlausn	–	–	–	–	–	107,0	–	–	107,0	–	–	107,0	107,0
Bankakerfi	–	70,0	–	–	70,0	88,0	–	–	88,0	–	–	88,0	158,0
Lífeyrissjóðir	297,0	170,0	–	9,0	476,0	55,0	–	–	55,0	519,0[1])	10,0	584,0	1 060,0
Sérstök fjáröflun vegna byggðalína	–	–	–	–	–	40,0	–	–	40,0	–	–	40,0	40,0
Atvinnuleysistryggingasjóður	52,4	–	–	–	52,4	–	–	–	–	–	–	–	52,4
Skyldusparnaður, nettó	25,0	–	–	–2,5	22,5	–	–	–	–	–	–	–	22,5
Opinber framlög til fjárfestingarlánasjóða	191,3	–	50,0	202,2	443,5	–	–	–	–	–	–	–	443,5
Eigið fé fjárfestingarlánasjóða	76,3	30,0	19,4	–59,5	66,2	–	–	–	–	–	–	–	66,2
Erlend lán	–	**144,0**	–	**304,3**	**448,3**	**696,0**	**509,1**	**140,3**	**1 345,4**	–	**256,8**	**1 602,2**	**2 050,5**
Fært á milli	–	–	50,0	–	50,0	–50,0	–	–	–50,0	–	–	–50,0	–
Samtals	642,0	414,0	119,4	453,5	1 628,9	1 086,0	509,1	140,3	1 735,4	519,0	266,8	2 521,2	4 150,1
Miðlun:													
Íbúðalánasjóðir	–	–	–	–	–	–	–	–	–	642,0[2])	–	642,0	642,0
Framkvæmdasjóður	–	–392,0	–	392,0	–	–	–	–	–	–	22,0	22,0	22,0
Byggðasjóður	–	–	–	–	–	–	–	20,0	20,0	–	99,4	119,4	119,4
Atvinnuvegasjóðir	–	–	–	–	–	–	–	81,7	81,7	–	763,8	845,5	845,5
Samtals	–	–392,0	–	392,0	–	–	–	101,7	101,7	642,0	885,2	1 628,9	1 628,9
Uppruni = ráðstöfun, alls	642,0	22,0	119,4	845,5	1 628,9	1 086,0	509,1	242,0	1 837,1	1 161,0	1 152,0	4 150,1	5 779,0

1) Áætlun um hvernig þessi lán skiptast á íbúðabyggingar, eldri íbúðir og annað liggur ekki fyrir.
2) Þar af er áætlað, að um 162 m. kr. gangi til kaupa á eldri íbúðum.

Tafla 5 **Lánsfjárþörf opinberra aðila samkvæmt lánsfjárlögum 1981 og lánsfjáráætlun 1982**
Í þús. kr.

	Lánsfjárlög 1981	Lánsfjáráætlun 1982
1. Ríkissjóður	635 710	1 135 970
1.1 A-hluti	244 190	319 080
Þjóðarbókhlaða	4 000	7 500
Vegagerð	100 050	200 000
bundið slitlag	10 000	–
sérstök verkefni	12 000	–
jaðarbyggðir	8 000	–
Landshafnir	2 000	2 000
Hlutafjár- og eiginfjárframlög	3 820	40 480
Aðstoð við Flugleiðir hf.	–	33 100
RARIK, félagslegar framkvæmdir	15 000	–
Styrking dreifikerfis í sveitum	–	21 000
Hafnargerð vegna skipaiðnaðar	11 770	15 000
Flugmálastjórn	4 000	–
Krafla, vaxtaútgjöld	36 450	–
Landspítalinn	7 000	–
Tryggingastofnun ríkisins	30 000	–
1.2 B-hluti	391 520	816 890
Byggðasjóður	31 500	50 000
Landakaup kaupstaða og kauptúna	3 000	4 000
Lánasjóður íslenskra námsmanna	33 000	50 000
Ríkisútvarp	4 000	–
Lagmetisiðjan Siglósíld	1 000	1 500
Skipaútgerð ríkisins	24 000	40 000
RARIK, almennar framkvæmdir	83 080	118 660
vararaforka fyrir landskerfið	–	10 000
Byggðalínur	52 100	100 493
Kröfluvirkjun:		
Framkvæmdir	33 640	63 175
Fjármagnsútgjöld	–	71 537
Jarðvarmaveitur ríkisins	8 000	–
Virkjunarrannsóknir:		
Framkvæmdir	8 000	22 000
Fjármagnsútgjöld	–	11 385
Grænfóðurverksmiðjur	2 700	4 000
Orkusjóður		
Byggðalínur, fjármagnsútgjöld	38 400	104 100
Hitaveitulán	7 500	7 500
Jarðhitaleit	11 000	7 000
Flutningur línu í Önundarfirði	–	1 840
Sveitarafvæðing	–	4 500
Sementsverksmiðjan	–	18 000
Landssmiðjan	3 000	7 000
Áburðarverksmiðjan	35 000	17 000
Póstur og sími:		
Vörukaupalán	4 600	6 000
Lagning sjálfvirks síma	8 000	31 000

	Lánsfjárlög 1981	Lánsfjáráætlun 1982
Næstu stórvirkjanir	–	60 000
Fljótsdalsvirkjun:		
Fjármagnsútgjöld	–	5 400
Flugmálastjórn, Keflavíkurflugvelli	–	800
2. Fyrirtæki með eignaraðild ríkissjóðs	505 390	509 060
Landsvirkjun	462 190	404 560
Orkubú Vestfjarða, raforkuframkvæmdir	15 000	20 000
hitaveituframkvæmdir	12 200	19 500
Járnblendifélag	14 000	–
Steinullarverksmiðja, sjóefnavinnsla, stálbræðsla	–	40 000
Iðnrekstrarsjóður, orkunýtingarrannsóknir	–	10 000
Annað	2 000	15 000
3. Sveitarfélög	213 900	140 300
Hitaveitur	198 900	115 300[1]
Önnur lánsfjáröflun	15 000	25 000
4. Ráðstöfun (1+2+3) = fjáröflun (5+6)	1 355 000	1 785 330
5. Innlend lán	338 100	440 000
Spariskírteini	90 000	150 000
Innheimt endurlán (nettó)	90 000	107 000
Verðbréfakaup bankakerfis (nettó)	68 000	97 000
Verðbréfakaup lífeyrissjóða (nettó)	40 000	46 000
Önnur innlend fjáröflun	50 100	40 000
6. Erlend lán	1 016 900	1 345 330[1]

[1]) Auk þess er gert ráð fyrir umbreytingu (convertering) lána að fjárhæð 250 800 þús. kr.

Tafla 6 Raforku- og rafveituframkvæmdir 1982

Í þús.kr.

	Áætluð fjárfestingar-útgjöld og fjárþörf 1982	Fjármögnun		
		Fjárveiting	Úr rekstri eða sjóðum	Lánsfjár-áætlun 1982
1. Landsvirkjun	415 000	–	10 440[1]	404 560
2. Kröfluvirkjun	63 175	–	–	63 175
3. Byggðalínur	100 493	–	–	100 493
4. Almennar framkvæmdir RARIK	124 660	–	6 000	118 660
5. Dreifikerfi í sveitum	21 000	–	–	21 000
6. Sveitarafvæðing og einkarafstöðvar	8 000	3 500	–	4 500
7. Línulögn, Önundarfjörður	1 840	–	–	1 840
8. Virkjunarrannsóknir, framkvæmdir	22 000	–	–	22 000
9. Varaafl fyrir landskerfið	10 000	–	–	10 000
10. Næstu stórvirkjanir	60 000	–	–	60 000
11. Orkubú Vestfjarða	21 500	–	1 500	20 000
12. Spá um framkvæmdir sveitarfélaga	75 000	–	75 000	–
Samtals fjárfesting 1.—12.	922 668	3 500	92 940	826 228
13. Byggðalínur, fjármagnsútgjöld	104 100	–	–	104 100
14. Krafla, fjármagnsútgjöld	71 537	–	–	71 537
15. Fljótsdalsvirkjun, fjármagnsútgjöld	5 400	–	–	5 400
16. Virkjunarrannsóknir, fjármagnsútgjöld	11 385	–	–	11 385
Samtals fjármagnskostnaður 13.—16.	192 422	–	–	192 422
Fjárþörf alls 1.—16.	1 115 090	3 500	92 940	1 018 650

[1]) Eiginfjárframlag ríkissjóðs 5 220 þús. kr., eiginfjárframlag Reykjavíkurborgar 5 220 þús. kr.

Tafla 7 Hita- og vatnsveituframkvæmdir 1982

Í þús.kr.

		Áætlun 1982				
	Framkvæmdir 1982	Til framlengingar lána 1982	Úr rekstri 1982	Lánasjóður sveitarfélaga	Orkusjóður	Lánsfé erlent
I Stærri hitaveitur	**199 800**	**250 800**	**92 100**	-	-	**358 500**
Hitaveita Reykjavíkur	92 100	-	92 100	-	-	-
Hitaveita Suðurnesja	14 100	43 000	-	-	-	57 100
Hitaveita Akureyrar	75 300	199 900	-	-	-	275 200
Hitaveita Borgarfjarðar	18 300	7 900	-	-	-	26 200
II Smærri hitaveitur	**57 500**	**11 700**	**11 900**	**46 000**	**3 700**	**7 600**
Hitaveita Vestmannaeyja	3 200	11 700	-	14 900	-	-
Hitaveita Húsavíkur	3 300	-	3 300	-	-	-
Hitaveita Egilsstaða	3 700	-	700	-	3 000	-
Hitaveita Eyra	10 600	-	3 000	-	-	7 600
Hitaveita Reykjahlíðar	3 400	-	3 400	-	-	-
Hitaveita Siglufjarðar, Hitaveita Suðureyrar, Hitaveita Blönduóss	2 000	-	-	2 000	-	-
Hitaveita Hríseyjar	700	-	-	700	-	-
Hitaveita Rangæinga	15 000	-	-	15 000	-	-
Hitaveita Kjalarness	2 850	-	850	2 000	-	-
Aðrar hitaveitur	10 750	-	650	11 400	700	-
Samtals	**57 500**	**11 700**	**11 900**	**46 000**	**3 700**	**7 600**
III Fjarvarmaveitur	**27 300**	-	**4 000**	-	**3 800**	**19 500**
Fjarvarmaveita Seyðisfirði	3 800	-	-	-	3 800	-
Orkubú Vestfjarða	23 500	-	4 000	-	-	19 500
IV Til annarra verkefna	**10 000**	-	**3 000**	-	-	**7 000**
Jarðhitaleit	10 000	-	3 000[1])	-	-	7 000
V Vatnsveitur	**46 000**	-	**46 000**	-	-	-
Vatnsveita Reykjavíkur	20 000	-	20 000	-	-	-
Aðrar vatnsveitur	26 000	-	26 000[2])	-	—	
Samtals I—V	**340 600**	**262 500**	**157 000**	**46 000**	**7 500**	**392 600**

[1]) Fjárveiting á A-hluta 3 000 þús. kr.
[2]) Þar af fjárveiting á fjárlögum 3 200 þús. kr.

Tafla 8 Samgönguframkvæmdir 1982
Í þús.kr.

	Áætluð fjárfestingar-útgjöld og fjárþörf 1982	Fjármögnun: Fjárveiting	Fjármögnun: Frá sveitar-félögum, fyrirtækjum og lánasjóðum	Fjármögnun: Lánsfjár-áætlun 1982
1. Vegir og brýr	289 320	89 320	–	200 000
2. Götur og holræsi	266 000	53 280	212 720	–
3. Hafnir og vitar	94 440	43 820	33 620	17 000[1])
4. Flugvellir	31 880	31 080	–	800[4])
5. Póstur og sími, útvarp	130 100[2])	–	93 100	37 000[3])
Samtals fjárfesting og fjárþörf	811 740	217 500	339 440	254 800

[1]) Landshafnir 2 000. Hafnaraðstaða skipasmíðastöðva 15 000.
[2]) Útvarp/sjónvarp 41 100 og Póstur og sími 89 000.
[3]) Póstur og sími: Vörukaupalán 6 000 og lagning sjálfvirks síma 31 000.
[4]) Flugstöð á Keflavíkurflugvelli 800.

Tafla 9 Opinberar byggingar 1982
Í þús.kr.

	Áætluð fjárfestingar-útgjöld og fjárþörf 1982	Fjármögnun: Fjárveiting	Fjármögnun: Frá sveitar-félögum, fyrirtækjum og lánasjóðum	Fjármögnun: Lánsfjár-áætlun 1982
1. Skólar og íþróttamannvirki	253 800	148 000	98 300	7 500
2. Sjúkrahús	161 800	123 550	38 250	–
3. Félagsheimili og kirkjur	22 600	5 780	16 820	–
4. Aðrar opinberar byggingar	62 000	25 700	36 300	–
Samtals fjárfesting og fjárþörf	500 200	303 030	189 670	7 500

Tafla 10 RARIK, almennar framkvæmdir 1982
Í þús.kr.

Virkjanir		1 500
Lagarfoss	1 500	
Stofnlínur		31 120
Búrfell — Flúðir	600	
Ljósafoss — Hveragerði	8 100	
Hveragerði — Þorlákshöfn	500	
Ólafsvík — Rif — Hellissandur	1 450	
Sauðárkrókur — Hofsós	1 000	
Akureyri — Dalvík	6 430	
Laxá — Lindarbrekka	10 860	
Hólar — dreifilína	730	
Athuganir, endurbætur o. fl.	1 450	
Aðveitustöðvar		40 540
Hella	6 530	
Flúðir	301	
Hveragerði	9 520	
Vatnshamar	4 838	
Ólafsvík	1 240	
Hvammstangi	245	
Laxárvatn	559	
Sauðárkrókur	4 318	
Hofsós	245	
Grenivík	232	
Laxárvirkjun	1 485	
Lindarbrekka	222	
Raufarhöfn	84	
Brúarland	2 978	
Eskifjörður	349	
Stuðlar	131	
Stöðvarfjörður og Breiðdalsvík	1 581	
Varaspennir	3 961	
Verk færð 1982	1 721	
Geymsluhús o. fl.		2 000
Innanbæjarkerfi		44 000
Vélar og tæki		4 000
Dísilstöðvar		1 500
Almennar framkvæmdir samtals		124 660
Fjáröflun		124 660
Heimtaugargjöld	6 000	
Lántökur samkvæmt lánsfjáráætlun	118 660	

Tafla 11 Framkvæmdir við byggðalínur 1982
Í þús.kr.

Línulagnir		61 750
Vesturlína	500	
Suðurlína	60 000	
Suðausturlína	750	
Tilraunaframkvæmdir o. fl.	500	
Aðveitustöðvar		35 222
Vatnshamrar	4 997	
Akureyri, þéttar	4 853	
Akureyri, spennar	11 440	
Geirdalur	13 932	
Háspennusími o. fl.		3 521
Framkvæmdir alls		100 493

III Opinberar framkvæmdir

Tafla 12 Framkvæmdir Orkubús Vestfjarða 1982
Í þús. kr.

Framkvæmdir		45 000
A Raforkuöflun		21 500
Innanbæjarkerfi	6 850	
Línubyggingar	6 670	
Húsbyggingar	2 220	
Aðveitustöðvar	3 710	
Bílar og verkfæri	590	
Dísilrafstöðvar	1 460	
B Hitaveituþáttur		23 500
Hitaveita Ísafirði	7 660	
,, Hnífsdal	9 750	
,, Bolungarvík	1 740	
,, Patreksfirði	4 350	
Fjáröflun		45 000
Heimtaugargjöld	1 500	
Heimæðargjöld	4 000	
Lántökur til raforkuframkvæmda	20 000	
Lántökur til hitaveituframkvæmda	19 500	

IV Fjárfestingarlánasjóðir og lífeyrissjóðir

Tafla 13 Áætlun um fjáröflun og lánveitingar Framkvæmdasjóðs Íslands árið 1982

Í m. kr.

Fjáröflun:	
Eigið ráðstöfunarfé F. Í.	30
Lán frá innlendum bönkum	70
Lán frá lífeyrissjóðum	170
Erlend lán	164
Samtals	434
Lánveitingar:	
Stofnlánadeild landbúnaðarins	54
Fiskveiðasjóður	165
Iðnlánasjóður	85
Lánasjóður sveitarfélaga	55
Ferðamálasjóður	12
Verslunarlánasjóður	9
Stofnlánadeild samvinnufélaga	9
Landflutningasjóður	3
Útflutningslánasjóður	5
Lán til bætts aðbúnaðar á vinnustöðum	10
Bein útlán Framkvæmdasjóðs	7
Framleiðsluráð landbúnaðarins	20
Samtals	434

Tafla 14 Fjáröflun og útlán fjárfestingarlánasjóða 1982

Í m.kr.

	Eigin fjármögnun			Lántökur							
	Rekstur og fjárm.-hreyfingar nettó	Sjóðs- og innstæðu-breytingar	Framlög og skatt-tekjur	Fram-kvæmda-sjóður	Líf-eyris-sjóðir	Banka-kerfið	Skyldu-sparnaður nettó	Atvinnul.-trygginga-sjóður	Erlend lán	Önnur lán	Samtals	Útlán og styrkir
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1 **Fjárfestingarlánasjóðir, alls**	**63,8**	**2,4**	**443,5**	–	**476,0**	**70,0**	**22,5**	**52,4**	**220,2**	**278,1**	**1 119,2**	**1 628,9**
2 **Íbúðalánasjóðir**	**76,3**	–	**191,3**	–	**297,0**	–	**25,0**	**52,4**	–	–	**374,4**	**642,0**
21 Byggingarsj. ríkisins og Veðd. L. Í.	52,1	–	57,2	–	187,0	–	25,0	52,4	–	–	264,4	373,7
22 Byggingarsjóður verkamanna	24,2	–	134,1	–	110,0	–	–	–	–	–	110,0	268,3
3 **Atvinnuvegasjóðir**	**-12,5**	**2,4**	**252,2**	–	**179,0**	**70,0**	**-2,5**	–	**220,2**	**278,1**	**744,8**	**986,9**
31 Framkv.-sjóðskerfið og Byggðasjóður	-71,2	–	231,9	(414,0)	179,0	70,0	-2,5	–	194,0	278,1	718,6	879,3
3101 Stofnlánadeild landbúnaðarins	-43,6	–	55,9	54,0	9,0	–	-2,5	–	–	–	60,5	72,8
3102 Fiskveiðasjóður	-133,3	–	88,3	165,0	–	–	–	–	–	278,1¹)	443,1	398,1
3103 Iðnlánasjóður	43,0	–	20,0	85,0	–	–	–	–	–	–	85,0	148,0
3104 Verslunarlánasjóður	0,2	–	–	9,0	–	–	–	–	–	–	9,0	9,2
3105 Stofnlánadeild samvinnufélaga	1,0	–	–	9,0	–	–	–	–	–	–	9,0	10,0
3106 Ferðamálasjóður	2,6	–	0,3	12,0	–	–	–	–	–	–	12,0	14,9
3107 Lánasjóður sveitarfélaga	9,3	–	17,4	55,0	–	–	–	–	–	–	55,0	81,7
3108 Landflutningasjóður	0,2	–	–	3,0	–	–	–	–	–	–	3,0	3,2
3109 Byggðasjóður	19,4	–	50,0	–	–	–	–	–	50,0	–	50,0	119,4
3110 Framkvæmdasjóður, bein lán	–	–	–	22,0	–	–	–	–	–	–	22,0	22,0²)
„ lán alls	30,0	–	–	–	170,0	70,0	–	–	144,0	–	384,0	(414,0)³
32 Aðrir sjóðir	58,7	2,4	20,3	–	–	–	–	–	26,2	–	26,2	107,6
321 Iðnþróunarsjóður	55,0	0,5	–	–	–	–	–	–	26,2	–	26,2	81,7
322 Framleiðnisjóður landbúnaðarins	–	–	10,3	–	–	–	–	–	–	–	–	10,3
323 Veðdeild Iðnaðarbankans	0,6	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	0,6
324 Iðnrekstrarsjóður	3,1	1,9	10,0	–	–	–	–	–	–	–	–	15,0⁴)

¹) Erlend lán vegna erlendrar og innlendrar skipasmíði, sem Fiskveiðasjóður mun yfirtaka.
²) Þar af 5 m.kr. til Útflutningslánasjóðs og 10 m.kr. vegna lána til bætts aðbúnaðar á vinnustöðum.
³) Auk þessa, en utan síns reglubundna starfssviðs, mun Framkvæmdasjóður væntanlega annast um 20,0 m.kr. lán til Framleiðsluráðs landbúnaðarins.
⁴) Lán Iðnrekstrarsjóðs til orkunýtingarrannsókna 10 m.kr. ekki meðtalin.

Tafla 15 Ráðstöfunarfé lífeyrissjóða 1978—1982

Í m.kr.

	1978	Bráðabirgðatölur 1979	Áætlun 1980	Endursk. lánsfjáráætlun 1981	Spá 1982
Uppruni fjár:					
1 Eigið framlag, nettó	91	154	283	438	625
11 Innkomnar afborganir	25	31	70	110	160
12 Innkomnir vextir	76	134	230	350	500
13 Útborgaður kostn. o. fl., nettó	−10	−11	−17	−22	−35
2 Framlög, nettó	126	185	273	412	555
21 Innkomin iðgjöld	188	288	440	660	900
22 Útborgaðar lífeyrisgreiðslur	−61	−102	−165	−245	−340
23 Endurgreidd iðgjöld	−1	−1	−2	−3	−5
3 Uppruni (1+2) = Ráðstöfun (4+5)	217	339	556	850	1 180
Ráðstöfun fjár:					
4 Útlán og skuldabréfakaup	179	277	489	760	1 060
41 Fjárfestingarlánasjóðir	63	124	197	300	476
42 Opinberir aðilar (aðrir)	1	3	14	40	55
43 Önnur lán (sjóðfélagar o. fl.)	115	150	278	420	529
5 Innstæðu- og sjóðsbreytingar	38	62	67	90	120

[1]) Forsendur spár fyrir 1982: Hækkun verðlags 1981—82 um 35%. Magnbreyting framleiðslu og tekna 0% og svipuð greiðslugeta fyrirtækja og lánþega og undanfarin ár.

Tafla 16 Peningamálaáætlun 1981 og 1982

	Staða 31/12/80 m. kr.	Hreyfingar í m. kr. 1980	Endurskoðuð áætlun 1981	Frum-áætlun 1982
Seðlabankinn				
1 Erlendar eignir til skamms tíma, nettó	904	504	750	450
(þar af gengisuppfærsla)		(237)	(350)	(...)
2 Innlendir liðir, nettó	617	151	51	520
21 Kröfur á ríkissj. og ríkisst. nettó	315	32	−33	−55
22 Kröfur á fjárfestingarlánasjóði	19	2	−10	−5
23 Kröfur á innlánsstofnanir	1104	423	445	400
24 Kröfur á aðra aðila	10	9	9	60
25 Eigið fé og annað nettó	−831	−315	−360	120
3 Grunnfé	1521	655	801	970
31 Innlánsstofnanir	1301	592	621	820
32 Seðlar og mynt í umferð	220	62	180	150
Innlánsstofnanir:				
1 Lausafjárstaða gagnvart Seðlabanka	241	153	−199	220
2 Lausafjárstaða gagnvart útlöndum	78	31	–	–
3 Bundnar innstæður vegna bindiskyldu	941	408	820	600
4 Útlán	3594	1364	2224	1780
41 Löng lán til opinberra framkv. og sjóða	135	52	120	160
42 Endurseld lán	992	405	400	420
43 Önnur lán	2467	907	1704	1200
5 Heildarinnstæður	3919	1574	2400	2200
6 Endurkaup Seðlabanka	992	405	400	420
7 Verðbréfakaup Seðlabanka	54	18	45	−20
8 Eigið fé og annað nettó	−111	−41	–	–
Bankakerfið				
1 Erlendar eignir til skamms tíma, nettó	982	535	750	450
(þar af gengisuppfærsla)		(237)	(350)	(...)
2 Innlendir liðir, nettó	3157	1101	1830	1900
21 Lán bankakerfisins	3937	1407	2190	1780
211 Seðlabanki	343	43	−34	–
212 Innlánsstofnanir	3594	1364	2224	1780
22 Ýmsir sjóðir (–)	−312	–	−10	–
23 Eigið fé og annað nettó	−468	−306	−350	120
3 Peningamagn og sparifé (M3)	4139	1636	2580	2350
31 Sparifé á uppsagnarreikningum	1363	537	750	880
32 Peningamagn og almennt sparifé (M2)	2775	1098	1830	1470

	Hreyfingar í % 1980	1981	1982
Grunnfé	75,6	53	42
Seðlar og mynt í umferð	39,2	82	37
Útlán innlánsstofnana	61,2	62	31
Útlán án endurkaupa og lána til opinberra framkv. og sjóða	58,1	61	29
Heildarinnstæður innlánsstofnana	67,7	61	35
Endurkaup Seðlabanka	69,0	40	30
Bundnar innstæður vegna bindiskyldu	76,5	87	34
Lán bankakerfisins	55,6	56	29
Peningamagn og almennt sparifé (M2)	65,5	66	32
Peningamagn og sparifé (M3)	65,4	62	35

VI Erlend lán og greiðslujöfnuður

Tafla 17 Greiðslujöfnuður við útlönd
Í m.kr.

	1980	Áætlun 1981	Lánsfjár-áætlun 1982
Innfluttar vörur alls, f.o.b.	−4 312	−6 350	−8 650
Skip og flugvélar	−245	−315	−335
Til stóriðjuvera	−386	−545	−765
Annar innflutningur	−3 681	−5 490	−7 550
(þ. a. olía)	(−724)	(−1 010)	(−1 330)
(þ. a. annað)	(−2 957)	(−4 480)	(−6 220)
Útfluttar vörur alls, f.o.b.	4 460	6 870	9 350
Vöruskiptajöfnuður	148	520	700
Þjónustujöfnuður	−466	−620	−700
Innflutt þjónusta	−1 819	−2 450	−3 200
Útflutt þjónusta	1 353	1 830	2 500
Viðskiptajöfnuður	−318	−100	0
Viðskiptajöfnuður í % VÞF	−2,4	−0,5	–
Framlög án endurgjalds	−20	−30	−40
Fjármagnsjöfnuður	591	500	740
Erlent einkafjármagn	111	...	...
Langar lántökur, nettó	686	1 035	1 091
Innkomin löng lán, alls	1 062	1 735	2 071
Afborganir	−376	−700	−980
Stuttar fjármagnshreyfingar, nettó	−206	−535	−351
Úthlutun sérstakra dráttarréttinda við IMF	16	30	...
Heildargreiðslujöfnuður	269	400	700

Tafla 18 Löng erlend lán flokkuð eftir notendum þeirra

Í m.kr.

	1980	Bráðab.-tölur 1981	Lánsfjár-áætlun 1982
I Opinberir aðilar	470	789	1 036
Innkomin	587	1 017	1 346
Afborganir	117	228	310
1. Ríkissjóður og ríkisstofnanir, nettó	52	40	42
Innkomin	71	64	93
Afborganir	19	24	28
2. Ríkisfyrirtæki, nettó	317	584	915
Innkomin	383	739	1 113
Afborganir	66	155	190
3. Fyrirtæki sveitarfélaga, nettó	102	167	48
Innkomin	130	212	138
Afborganir	28	45	90
4. Sveitarfélög, nettó	−1	−2	–
Innkomin	3	2	2
Afborganir	4	4	2
II Atvinnuvegir, nettó	241	227	40
Innkomin	413	579	535
Afborganir	172	352	495
III Framkvæmdasjóður, nettó	−14	2	24
Innkomin	60	100	164
Afborganir	74	98	140
IV Fiskveiðasjóður, nettó	−4	−8	−12
Innkomin	–	–	–
Afborganir	4	8	12
V Aðrar lánastofnanir, nettó	−7	25	3
Innkomin	2	39	26
Afborganir	9	14	23
VI Löng lán alls, nettó	686	1 035	1 091
Innkomin	1 062	1 735	2 071
Afborganir	376	700	980
Meðtalin að ofan lán viðskiptabanka	94		
Innkomin	189		
Afborganir	95		